

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος Δεύτερος

Συνδρομή ἑτησίαι: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 10, ἐν τῇ ἀλλοδαφ. φρ. 20 — Αἱ συνδρομαὶ ἀρχ. ἀπὸ 1 ἰαν. ἑκάστ. ἔτους καὶ εἰς ἑτάσεις — Τιμὴ πρῶτης φύλλων λ. 30 — Γραφ. τῆς Διευθύνσεως: Ὁδ. Σταδίου, 6.

25 Ἰουλίου 1876

ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΜΑΤΡΙΚΙΟΝ ΒΑΘΚ

Συνέλιξις: 181 καὶ. 440.

Χρησιμότης πραγματικῆ, χρησιμότης ἰδανικῆ.

«Ὁ ἀήρ, ἡ βροχὴ, αἱ ἀκτῖνες τοῦ ἡλίου εἶναι χρήσιμα χωρὶς νὰ ἔχουν ἀξίαν, ἔλεγεν ὁ Λεωνίδας ἐνθυμούμενος τοὺς λόγους τοῦ διδασκάλου. Δὲν ἔχουν ἀξίαν; Οἱ βῶλοι μου ὅμως οἱ ὁποῖοι δὲν εἶναι χρήσιμοι ἔχουν ἀξίαν, ἀφοῦ τοὺς ἠγόρασα. Ὑπάρχουσι λοιπὸν πράγματα τὰ ὁποῖα ἔχουν ἀξίαν, χωρὶς νὰ ᾔναι χρήσιμα;»

Τὸ ἑσπέρας, ὅταν ὁ Πέτρος καὶ ὁ Παῦλος τὸν προσεκάλεσαν νὰ παίξωσι βῶλους, ἐνεθυμήθη τὴν ἀπορίαν ταύτην καὶ ἠρώτησε τοὺς φίλους του.

Δὲν ἤξευραν τί νὰ ἀπαντήσουν.

Εὐτυχῶς ὁ διδάσκαλος διήρχετο ἐκεῖθεν. — Διδάσκαλε, τῷ εἶπεν ὁ Λεωνίδας ἀφοῦ τὸν ἐχαίρητησεν, οἱ βῶλοι ἔχουν ἀξίαν;

— Δι' ἐμέ ὄχι, ἀφοῦ δὲν παίζω, ἀπεκρίθη.

— Καὶ ὅμως ὁ γείτων μας ὁ Μακρῆς δὲν παίζει οὐτ' ἐκεῖνος, εἶπεν ὁ Πέτρος, καὶ ὅμως ἀγοράζει.

— Διὰ νὰ τοὺς μεταπωλήσῃ, εἶπεν ὁ Λεωνίδας.

— Ὁ κ. Μακρῆς, ἐπανελάθειν ὁ διδάσκαλος, ἀγοράζει τοὺς βῶλους εἰς τοὺς Παρισίους, καὶ τοὺς μεταπωλεῖ εἰς τὰ παιδιὰ ὀλίγον ἀκριβώτερα διὰ νὰ ἀποζημιωθῇ διὰ τοὺς κόπους του καὶ μὲ τὸ κέρδος ἀγοράζει χρήσιμα εἰς αὐτὸν πράγματα.

— Ἡμεῖς ὅμως, εἶπον τὰ παιδιὰ, ἀγοράζομεν τοὺς βῶλους διὰ νὰ παίζωμεν.

— Εἰς τὰς ὥρας τῆς ἀναπαύσεως, ἀπήντησεν ὁ διδάσκαλος, τὰ παιγνίδια εἶναι συγχωρημένα· σὺς εὐχαριστοῦν, καὶ διὰ τοῦτο εἰσθε διατεθειμένοι νὰ ἐξοδεύσητε χάριν τῆς διασκεδάσεως ταύτης. Διὰ τοῦτο, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον προξενεῖ εὐχαρίστησιν δύναται ἐπίσης νὰ ἔχῃ καὶ ἀξίαν. Ἡ διασκεδάσις ἔχει ἐπίσης τὴν χρησιμότητά της· χρησιμότητα κατωτέρως τάξεως καὶ τῆς ὁποίας, ἀναμφιβόλως, πρέπει νὰ κάμνωμεν μετρίαν χρῆσιν καὶ μόνον δι' ἀνάπαυσιν μετὰ τὴν ἐργασίαν. Ὑπάρχουν μάλιστα πράγματα τὰ ὁποῖα ἔχουν ἀξίαν, ἀν καὶ σεῖς καὶ ἐγὼ δὲν τὰ εὐρίσκομεν οὔτε εὐχάριστα, οὔτε χρήσιμα· ἀλλ' ὑπάρχουσιν ἄλλοι ἄνθρωποι οἱ ὁποῖοι τὰ ἐπιθυμοῦν διὰ τοῦτον ἢ δι' ἐκεῖνον τὸν λόγον, καὶ ἀφοῦ οἱ ἄνθρωποι οὐ-

τοι εἶναι διατεθειμένοι νὰ τὰ ἀγοράσωσι, τὰ ἀντικείμενα ταῦτα ἔχουν ἀξίαν.

Λεωνίδας.— Ὡστε ὅ,τι πωλεῖται ἢ ἀγοράζεται ἔχει ἀξίαν;

Διδάσκαλος.— Εἶπωμεν μᾶλλον ὅτι πᾶν ἀντικείμενον, ἢ πᾶσα ὑπηρεσία, ἣν ἐπιθυμεῖ τις νὰ προμηθευθῇ διὰ πληρωμῆς, ἔχει ἀξίαν. Ὀνόμασέ με ἀντικείμενα, ἅτινα ἀγοράζει τις εὐχαρίστως.

Πέτρος.— Ἄρτον, ἐνδύματα, βιβλίον, ἵππον, καὶ πολλὰ ἄλλα.

Διδάσκαλος.— Ὀνόμασέ με τώρα ὑπηρεσίας, ἃς προμηθεύεται τις διὰ πληρωμῆς.

Παῦλος.— Τὸ σκάψιμον, τὸ θερίσιμα, τὸ βάψιμον.

Λεωνίδας.— Ὅλοι αἱ ἐργασίαι, ὅλοι οἱ ἐργάται πληρῶνονται.

Διδάσκαλος.— Ἀνέφερες ἐργασίας διὰ τῶν χειρῶν γινομένης· ἀλλ' ὑπάρχουν καὶ ἄλλαι ἐργασίαι, ἃς πληρῶνει τις.

Λεωνίδας.— Πληρῶνονται αἱ ἐπισκέψεις τοῦ ἱατροῦ.

Διδάσκαλος.— Καὶ ἡ μάθησις, δὲν ἔχει ἀξίαν;

Λεωνίδας.— ὦ! Ἐγὼ εἶμαι πολὺ εὐτυχεῖς διότι γνωρίζω νὰ ἀναγινώσκω.

Πέτρος.— Καὶ ἐγὼ διότι ἠξέυρω νὰ λογαριάζω. Ἡ μητέρα μὲ βάζει καὶ κάνω ὅλους τοὺς λογαριασμούς.

Διδάσκαλος.— Ἐπαναλαμβάνω λοιπὸν, ὅτι τὰ τε πράγματα καὶ αἱ ἐργασίαι, αἱ φανταστικῆς ἔχουσιν τὴν ὠφέλειαν—πράγματα ἀρεσκείας ἀπλῆς—ἔχουν ἀξίαν, ἅμα ὑπάρχουν ἄνθρωποι πρόθυμοι νὰ τὰ ἀποκτήσουν διὰ χρημάτων.

Ἡ ἰδιουκτησία.

Ὀλίγας ἡμέρας μετὰ τὴν συνομιλίαν ταύτην, ζῶντ' ἀσυζήτησις ἠγέρθη ἐν τῇ αὐλῇ τῆς σχολῆς κατὰ τὰς ὥρας τῆς ἀναπαύσεως μετὰ τὸν Λεωνίδα καὶ τοῦ Δημητρίου. Ὁ Λεωνίδας εὗρεν ἕνα βῶλον καὶ ἐπειδὴ ὁ Δημήτριος εἶχε χάσει ἕνα, τὸν ἐζήτηε ὡς ἀνήκοντα εἰς αὐτόν. Ἄλλ' ὁ Λεωνίδας ὑπεστήριξεν ὅτι πολλοὶ βῶλοι χάνονται, ὅτι ἔχασε καὶ αὐτὸς ὁ ἴδιος, καὶ ὅτι εὗρε μᾶλλον ἕνα ἐκ τῶν ἰδικῶν του.

Ὁ Φίλιππος τότε ἐσκέφθη νὰ ἐρωτήσῃ τὸν Δημήτριον ἕάν ὁ βῶλος τὸν ὁποῖον ἔχασεν ἦτον μικρὸς ἢ μέγας.

— Ἦτο μέγας, ἀπήντησεν ὁ Δημήτριος.
Ἄλλ' ἀπεδείχθη ὅτι ὁ εὐρεθεὶς βῶλος ἦτον μικρὸς καὶ ὁ Λεωνίδας τὸν ἐκράτησε.

Ὁ διδάσκαλος, ὁ ὁποῖος ἤκουσε πάντα ταῦτα ἀπαρτήρητος, ἐπλησίασε τότε, ἵνα ἐκ τοῦ μικροῦ τούτου συμβάντος ἐξαγάγῃ τὴν πρέπουσαν διδασκαλίαν.

— Εἶδον, εἶπεν, ὅτι ἐννοεῖτε τὸ δικαίωμα τῆς ἰδιοκτησίας, χωρὶς νὰ σᾶς τὸ μάθῃ τις. Ἐάν τις ἐξ ὑμῶν ἔκαμνεν ἕνα ἀστὸν, ἢ ἐὰν ὁ πατήρ του τῷ ἐδίδοι μίαν σβοῦραν, εἴτε ἕνα βῶλον, θεωρεῖ τὸν ἀστὸν τοῦτον, τὴν σβοῦραν, τὸν βῶλον, ὡς ἰδιοκτησίαν του, ἢν δύναται νὰ κάμῃ ὅ,τι θέλει. Εἶναι ἀπόλυτος κύριος, καὶ ἐν ἀνάγκῃ θὰ ὑπερασπίζετο γενναίως τὸ δικαίωμά του, ὅπως θὰ ὑπερασπίζεσθε τὰ ὠτά του, ἐὰν κανεὶς ἤθελε νὰ τοῦ τὰ κόψῃ.

Καὶ πρέπει νὰ γείνηται τοῦτο.

Διατί;

Διότι ἡ θεβαιότης τῆς ἀπολαύσεως παντὸς κεκτημένου πράγματος σᾶς δίδει μεγάλην ἐνέργειαν καὶ ἐπιμονήν· θέλει τις νὰ ἀυξήσῃ ὅ,τι ἔχει, καὶ ἡ ἰδιοκτησία κατανατᾷ οὕτω τὸ αἷτιον τῆς διπλασιάσεως, καὶ πολλακίς τῆς δεκαπλασιάσεως καὶ ἑκατονταπλασιάσεως τῆς παραγωγῆς· ἐκεῖ ἐνθα ἄλλοτε ἕκατὸν ἄγριοι ἐκοπιάζον νὰ εὕρωσι τὴν τροφήν των, βλέπει τις σήμερον δέκα χιλιάδας οἰκογενείας, ἐκ τῶν ὁποίων ἕκατστη ἔχει τὴν ἰδιοκτησίαν καὶ βιομηχανίαν τῆς, ζώσας ἐν ἀφθονίᾳ.

Ἐὰν ἡ ἰδιοκτησία δὲν ὑπῆρχε, οὐδεὶς θὰ ἐφύτευε δένδρον, ἀπὸ τὸ ὁποῖον ἄλλος ἠδύνατο νὰ ἔλθῃ νὰ κόψῃ τοὺς καρποὺς, οὐδεὶς θὰ ἔκτιζεν οἰκίαν, τὴν ὁποῖαν ἄλλος ἠδύνατο νὰ κατοικήσῃ ἀντ' αὐτοῦ, οὐδεὶς θὰ ἀνέτρεφεν ἵππον, ἐὰν ὁ γείτων του ἠδύνατο νὰ τὸν οἰκαιοποιήσῃ, οὐδεὶς θὰ ἔσπειρε λινάριον, διὰ νὰ κατασκευάσῃ ἐξ αὐτοῦ ὑφασμα ὁ τυχὼν διαβάτης.

Δύνασθε, τέκνα μου, νὰ φαντασθῆτε τόπον ἐνθα ἕκαστος θὰ ἠδύνατο νὰ λαμβάνῃ ἀτιμωρητὴ τὰ πράγματα τῶν ἄλλων; Ὁ Ἰωάννης θὰ ἠδύνατο νὰ ἀρπάξῃ τὴν σβοῦραν τοῦ Πέτρου, καὶ ὁ Φίλιππος τὴν στεφάνην τοῦ Ἰακώβου. Ἐπεθυμοῦσατε νὰ ζήσητε εἰς ἕνα τοιοῦτον τόπον;

— Ὅχι, ὄχι, ὄχι, ἀνέκραξαν τὰ παιδία.

— Ἰδῶμεν τώρα πῶς δύναται τις νὰ προμηθευθῇ ἰδιοκτησίαν, δηλ. ἀντικείμενόν τι, βιβλίον, βουν, οἰκίαν, γῆν, ἀνήκοντα ἤδη εἰς ἄλλον;

— Ἀγοράζει, ἀπήντησεν ὁ Φίλιππος.

— Δηλαδή δίδει τίς τι εἰς ἀντάλλαγμα, λέγει ὁ διδάσκαλος. Καὶ πῶς ἀκόμη;

— Τὸ λαμβάνει ὡς δῶρον, ἀπήντησεν ὁ Ἰωάννης.

— Ὑπάρχουν ἄλλοι τρόποι ἀκόμη;

— Νὰ τὸ λάβῃ τις διὰ κληρονομίας, λέγει ὁ Πέτρος.

— Δύναται νὰ τὰ εὕρῃ τις ἀκόμη, ἀλλὰ διακιοῦται νὰ τὰ οἰκαιοποιήσῃ μόνον, ὅταν τὰ εὐρεθέντα δὲν ἀνήκωσιν εἰς οὐδένα. Ὑπάρχουσι χωραὶ ἄνευ κατοίκων. Δύναται τις εἰς τὰς χώρας ταύτας νὰ περιτειχίσῃ γαίαν, νὰ τὰς καλλιεργῇ, νὰ κτίσῃ οἰκίαν καὶ νὰ τὴν κατοικῇ, καὶ αἱ γαῖαι αὗται καὶ ἡ οἰκία αὕτη κατανατῶσι νομίμως ἡ ἰδιοκτησία τοῦ κατασκευάσαντος διὰ τῆς ἐργασίας του ταῦτα.

Τὸ ὕδωρ ἐπίσης τὸ ὁποῖον εἶναι ὑπὸ τὴν γῆν δὲν ἀνήκει εἰς οὐδένα, ἀλλ' ἐὰν κατασκευάσω φρέαρ, τὸ ἐν τῷ φρέατι εἰσερχόμενον ὕδωρ μοὶ ἀνήκει, καὶ δύναμαι νὰ τὸ δώσω, ἢ ἐν ἀνάγκῃ καὶ νὰ τὸ πωλήσω. Οἰκαιοποιήθη τὸ ὕδωρ τοῦτο διὰ τῆς ἐργασίας μου, ἢ, ὅπερ τὸ αὐτὸ, δι' ἐμίσθου ἐργασίας, ἢτοι διὰ χρημάτων ἅτινα ἐκέρδισα δι' ἄλλου τρόπου, καὶ ὅ,τι μοὶ ἀνήκει, δύναμαι νὰ τὸ διαθέσω ὅπως θέλω, σεβόμενος πάντοτε τοὺς νόμους τῆς ἠθικῆς.

A. ΒΕΡΝΑΡΔΑΚΗΣ.

Ἐκτετα συνέχεται.

ΙΣΤΟΡΙΑ ΕΝΟΣ ΚΗΡΙΟΥ

Συνέχεια (81 σελ. 450).

Ἄς ἰδῶμεν τώρα τὸν φωτισμὸν. Ὁ ἀνάψω ἐν κηρίον ἢ δύω, διὰ νὰ ἐκπληρώσωσι τὸ ἔργον τοῦ προορισμοῦ των. Τὸ κηρίον καὶ ὁ λύχνος εἶναι, τὸ ἠξεύρετε, δύο διάφορα πράγματα. Διὰ νὰ κατασκευάσῃτε λύχνον γεμίσετε δι' ἐλαίου ἐν δοχείῳ, ἔπειτα θέτετε ἐπ' αὐτοῦ ὀλίγον βαμβάκιον ἐπίτηδες ἠτοιμασμένον, καὶ τέλος ἀνάπτετε τὸ ἄνω ἄκρον ταύτης τῆς θρουαλλίδος. Ὅταν ἡ φλόξ καταβῇ μέχρι τοῦ ἐλαίου, τότε σβύνει ἐκεῖ, ἐξακολουθεῖ δὲ νὰ καίῃ εἰς τὸ ἐπάνω μέρος. Ἴσως μ' ἐρωτήσητε πῶς τὸ ἐλαῖον, ἀφ' οὗ δὲν καίει μόνον του, ἀναβαίνει εἰς τὸ βαμβάκιον, καὶ καίει ἐκεῖ; Ἀμέσως θὰ ὀμιλήσωμεν περὶ τούτου. Ἀλλὰ δὲν σᾶς φαίνεται ἀκόμη θαυμαστότερον πῶς καίει ἐν κηρίον; Διότι αὐτὸ εἶναι οὐσία στερεὰ, καὶ δὲν περιέχεται ἐντὸς δοχείου. Πῶς ἡ στερεὰ αὕτη οὐσία ἀναβαίνει εἰς τὸ μέρος ὅπου εἶναι ἡ φλόξ; Πῶς, ἐν ᾧ δὲν εἶναι ρευστὴ, καὶ πῶς, ὅταν γίνηται ρευστὴ, ἐξακολουθεῖ νὰ συνέχεται; Τοῦτο εἶναι ἀληθῶς θαυμαστὸν εἰς τὸ κηρίον.

Ὑπάρχουσιν εἰς τὴν αἴθουσαν ταύτην ρεύματα ἀέρος ἅτινα θὰ μᾶς βοηθήσωσιν εἰς μερικὰ τῶν πειραμάτων ἡμῶν, εἰς ἄλλα ὅμως θὰ μᾶς ἐνοχλήσωσι. Διὰ ν' ἀποφύγωμεν τοῦτο θὰ προσπαθήσω νὰ κατορθώσω φλόγα ἡσυχον καὶ κανονικὴν, διότι δὲν ἠμποροῦμεν νὰ σπουδάσωμεν ἐν ἀντικείμενον ὅταν παρυσιάζωνται προσκόμματα ξένα πρὸς αὐτό. Ἄς μεταχειρισθῶμεν τὸν τρόπον ὃν μεταχειρίζονται ὅσοι ἀνάπτουσι κηρίον εἰς τὸ ὑπὸ κηρίον, εἰς τοὺς ἐξώστας ἢ εἰς τὰ

πρακτικὰ πλουσίων ὀψοπωλείων. Ἴδου ὁ θάλιος αὐτὸς κύλινδρος. Αὐτὸς τίθεται περὶ τὸ κηρίον, καὶ ἠμπορεῖ, ὡς βλέπετε, κατὰ θέλησιν νὰ καταβιβάζηται ἢ νὰ σφύρηται ὑψηλότερον. Ἐντὸς αὐτοῦ ἡ φλόξ τοῦ κηρίου δὲν κινεῖται, καὶ ἠμποροῦμεν ἀνέτως νὰ τὴν ἐξετάσωμεν.

Κάτω, ὡς βλέπετε, ὑπὸ τὸ καίόμενον φτίλλιον σχηματίζεται ἐν κανονικὸν κύρτωμα ἄς τὸ ἐνομάσωμεν κοτύλην. Ἡ θερμότης τῆς φλογὸς ἀποτελεῖ ρεῦμα, καὶ ὁ ἀήρ αὐτοῦ, πνέων εἰς τὴν

ἐξωεπιφάνειαν τοῦ κηροῦ ἢ τοῦ ἀλείμματός, καθιστᾷ τὰ χεῖλη τῆς κοτύλης ψυχρότερα παρὰ τὸ ἐντὸς αὐτῆς. Τοῦτο λοιπὸν τὸ ἐντὸς ἀναλύεται ὑπὸ τῆς φλογὸς, ἢ τις καταβαίνει διὰ τοῦ φτίλλιου ἕως ὅπου δὲν ἠμπορεῖ νὰ προχωρήσῃ περαιτέρω χωρὶς νὰ σβύσῃ· τὸ ἐξω ὅμως μέρος δὲν ἀναλύεται. Ἄν ἀποτελέσω ρεῦμα ἀέρος πρὸς τὰ δεξιὰ ἢ πρὸς τὰ ἀριστερά, ἢ κοτύλη μου θὰ διαβῆται, καὶ ἡ ἀναλελυμένη ὕλη θὰ καταβρέσῃ εἰς τὴν πλευρὰν τοῦ κηρίου. Ἡ δύναμις τῆς βαρύτητος, εἰς τὴν ὁποίαν ὑπόκειται ὁ κόσμος ὀλόκληρος, διακτρεῖ τὸ ρευστὸν τοῦτο εἰς ὀριζόντιον θέσιν· ἄμα ὅμως ἡ κοτύλη παύσῃ οὕσα ἡ ἰδία ὀριζόντιος, χύνεται φυσικῶς καὶ τὸ ρευστὸν διὰ τῆς ἀνοιγομένης ὑδροβόρας. Ἡ κοτύλη λοιπὸν σχηματίζεται διὰ τοῦ κανονικοῦ ρεύματος τοῦ ἀέρος, τοῦ ἐπενεργούντος εἰς ὅλα ἐνταυτῷ τὰ σημεῖα, καὶ προφυλάττοντος τὴν ἐξωτερικὴν ἐπιφάνειαν ἀπὸ τῆς θερμότητος. Καμμία καύσιμος ὕλη δὲν εἶναι κατάλληλος πρὸς κατασκευὴν κηρίου ἂν δὲν ἔχῃ τὰς ἰδιότητας αἵτινες τῇ ἐπιτρέπουσι νὰ σχηματίσῃ ταύτην τὴν κοτύλην.

Ἐξαιρεταί μόνον ἐν εἶδος ξύλου σπογγοειδοῦς, εὐρισκομένου εἰς τῆς Ἰρλανθίας τὰ καυσοχώματα, καὶ περιέχοντος ἐντὸς του τὴν ὕλην ἣτις τρέφει τὴν φλόγα. Τώρα ἐννοεῖτε διατί αἱ ὠραιαί ραβδῶται ἐκεῖναι λαμπάδες, τὰς ὁποίας σᾶς ἔδειξα, δὲν εἶναι καλὰ κηρία· διότι ἡ κοτύλη αὐτῶν δὲν ἔχει τὸ ὠραῖον ἐκεῖνο λεπτὸν καὶ καταστρόγγυλον χεῖλος. Βεβαίως ἐννοήσατε μέχρι τοῦδε ὅτι ἡ ὠραιότης τῶν πραγμάτων συνίσταται εἰς τὴν ἐντέλειαν, δηλαδή τὴν χρησιμότητα αὐτῶν. Ἐντελὲς πρᾶγμα δὲν εἶναι ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον μᾶς τέρπει τὴν ὄρασιν, ἀλλ' ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἐκτελεῖ καλῆτερα τὸν σκοπὸν του. Τὸ κηρίον τοῦτο σᾶς φαίνεται ὠραῖον, ἀλλὰ δὲν καίει καλῶς, διότι προξενεῖ ρεῦμα ἀνώμαλον, καὶ ἐπομένως ἀνώμαλος εἶναι καὶ ἡ κοτύλη αὐτοῦ. Τοῦ ἀναβαίνοντος ρεύματος θὰ ἰδῆτε τ' ἀποτελέσματα, καὶ σᾶς παρακαλῶ νὰ τὰ παρατηρήσετε, ὅταν μικρὸς ρίξῃ ἀλείμματός ἐκ χειλῆ-

ζει ἀπὸ ἐν μέρος τῆς κοτύλης, ῥέει εἰς τὴν πλευρὰν τοῦ κηρίου, καὶ καθιστᾷ αὐτὸ χονδρότερον ἀπὸ τὸ ἐν μέρος. Ὅταν κινήται τὸ κηρίον, ἢ προσθήκη αὐτῇ μένει ὡς μικρὸς στύλος ὀρθός, παράλληλος πρὸς τὸ φτίλλιον, καὶ δὲν καίεται. Ἐπειδὴ ὑψοῦται ὑπεράνω τῆς λοιπῆς καυσίμου ὕλης, περικυκλοῦται εὐκολώτερον ὑπὸ τοῦ ἀέρος, καὶ διὰ τοῦτο ψυχραίνεται περισσότερον, καὶ ἠμπορεῖ ν' ἀνθέξῃ εἰς τὴν θερμότητα τῆς ἐστίας, δηλαδή τῆς φλογὸς ἣτις εἶναι πλησιεστάτη. Τὰ μεγαλύτερα λάθη ὅσα γίνονται εἰς τὴν κατασκευὴν τῶν κηρίων, ἢ καὶ ὅπου δήποτε, μᾶς διδάσκουσι πολλακίς πράγματα τὰ ὁποῖα ποτὲ δὲν θὰ ἐμανθάνομεν, ἂν δὲν ἐγίνετο κἀνὲν σφάλ-

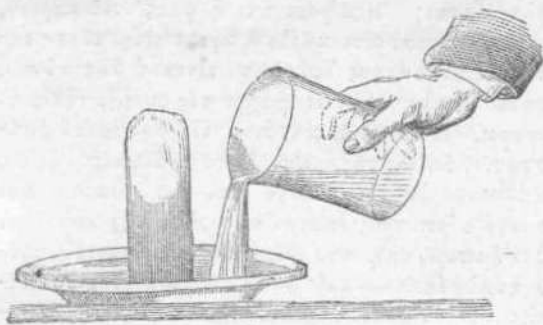

Σχ. 6.

μα. Σπουδάζομεν διὰ νὰ γίνωμεν φιλόσοφοι, καὶ ἐλπίζω ὅτι ὁσάκις σᾶς ἐκπλήττει κἀνὲν ἀποτέλεσμα, ἂν εἶναι μάλιστα νέον αὐτὸ, ποτὲ δὲν θὰ λησμονῆτε νὰ ἐρωτᾶτε: «Ἄλλὰ διατί τοῦτο; Τίς εἶναι ἡ αἰτία;» Μέχρι τέλους θὰ εὐρίσκετε τὴν ἀπόκρισιν.

Ὡς πρὸς τὰ κηρία ἀναγκαῖον εἶναι νὰ ἐξηγήσωμεν καὶ ἄλλο τι. Πῶς τὸ ρευστὸν ἐξεργεταί ἐκ τῆς κοτύλης, πῶς ἀναβαίνει ὡς ἐκεῖ ὅπου φλογίζεται; ἠξεύρετε ὅτι ἡ φλόξ τοῦ κηρίου, εἴτε ἀλείμμα, εἴτε κηρὸς ἢ ἀγιοκέριον, εἴτε γεατίνη, εἴτε κήτους λεύκωμα εἶναι ἡ ὕλη αὐτοῦ, ποτὲ δὲν καταβαίνει μέχρι τῆς οὐσίας ἣτις τὸ τρέφει, ἀλλὰ μένει πάντοτε εἰς τὴν ἰδίαν ἀπόστασιν ἀπ' αὐτῆς, καὶ δὲν τὴν ἀναλύει ὕλην. Πάντοτε ἀπέχει ὀλίγον ἀπὸ τοῦ ρευστοῦ, καὶ μόνον σύρει πρὸς ἑαυτὴν τὰ χεῖλη τῆς κοτύλης. Δὲν ἠμπορῶ νὰ φαντασθῶ ὠραιότερον φυσικὸν συνδυασμὸν ἐκείνου, καθ' ὃν τὰ διάφορα μέρη τοῦ κηρίου τούτου ἀλληλουχοῦνται καὶ ἀλληλοβοηθοῦνται. Μία τῶν εὐφλογιστοτέρων ὕλων καιομένη βαθμῆδον καὶ κατ' ὀλίγον, χωρὶς νὰ τὴν καταλάβῃ ὕλην ἢ φλόξ, θὰ σᾶς φανῇ πρᾶγμα πολὺ παράδοξον, ὅταν συλλογισθῆτε ποῖα εἶναι ἡ δύναμις τῆς φλογὸς, καὶ πόσον ὀλίγος κηρὸς τῇ χρειάζεται ὑπὸ ἄλλας περιστάσεις διὰ νὰ καταστρέψῃ τὸν κηρὸν ὅστις τὴν τρέφει. ἠξεύρομεν πόσον εὐκόλως θὰ ἠνάγκαζε τὴν καύσιμον ὕλην ν' ἀλλάξῃ μορφήν, ἂν πολὺ τὴν ἐπλησίαζε.

Ἄλλὰ πῶς ἡ φλόξ κυριεύει τὴν καύσιμον ὑλιν; Τοῦτο μᾶς φέρει εἰς τὴν περιεργωτάτων ζητημάτων τῆς φυσικῆς, εἰς τὴν τριχώδη ἔλξιν· «τὴν τριχώδη ἔλξιν;» λέγετε. Τί σχέσιν ἔχουσιν αἱ τρίχες; Ἄδιάφορον τὸ ὄνομα. Ἄς μὴ ἐπιμεινωμεν εἰς αὐτό. Ἐφευρέθη εἰς ἐποχὴν καθ' ἣν δὲν ἦτον ἀκόμη ἀκριβῶς γνωστὴ ἡ δύναμις αὐτή. Ὅπως δ᾿ἀποτε, δι' αὐτῆς ἡ ὕλη ἦτις τρέφει τὴν φλόγα σύρεται καὶ ἐνυποτίθεται εἰς τὸ μέρος ὅπου γίνεται ἡ φλέξις, καὶ τοῦτο οὐχὶ ὅπου τύχη, ἀλλ' εἰς αὐτὸ τὸ κέντρον τῆς καύσεως. Ἄς σᾶς δώσω ἐν ἡ δύο παραδείγματα τῆς τριχώδους αὐτῆς ἐνεργείας, ἥτοι τῆς ἔλξεως δι' ἧς δύο οὐσίαι, ἐξ ὧν ἡ μία δὲν διαλύει τὴν ἄλλην, συνδέονται. Ὅταν πλύνετε τὰς χεῖράς σας, τὰς βρέχετε ἐντελῶς, καὶ λαμβάνετε ὀλίγον σαπῶνιον διὰ ν' αὐξήσετε τὴν προσκόλλησιν τοῦ ὕδατος, καὶ ἔπειτα τὸ δέρμα σας μένει ὑγρὸν. Τοῦτο εἶναι ἀποτέλεσμα ταύτης τῆς ἔλξεως. Μάλιστα ἂν αἱ χεῖρές μας εἶναι ὅλως διόλου καθαραι, — ὕπερ σπανίως συμβαίνει, διότι εὐκόλως λερώνονται, — ὅταν βυθίσωμεν τὸν δάκτυλον εἰς τὸ νερὸν, τὸ νερὸν ἀνέρπει ἢ ἀναβαίνει ὀλίγον ὑψηλότερον εἰς αὐτόν. Ἴδου ἄλλο. Ἐδῶ ἔχω οὐσίαν τινὰ ἱκανῶς πορώδη, μίαν στήλην ἄλατος. Τὴν θέτω ὀρθῶν εἰς τὸ πινάκιον, καὶ εἰς αὐτὸ χύνω ὄχι ἀπλοῦν νερὸν, ὡς φαντάζεσθε, ἀλλὰ βευστόν τι περιέχον ὅσον ἄλας ἢμπορεῖ νὰ περιλάβῃ· ὥστε ὅ,τι θὰ ἰδῆτε δὲν θὰ προέλθῃ ἐξ ἀναλύσεως τινος τῆς στήλης τοῦ ἄλατος. Φαντασθῆτε ὅτι τὸ πινάκιον παριστᾷ ἕν κηρίον, ἢ τὴν κοτύλην αὐτοῦ, ἢ στήλην ἄλλῃ τὸ φτίλλιον, καὶ τὸ ὑγρὸν τοῦτο τὸν ἀναλελυμένον κηρὸν. Ἐχρωμάτισα τὸ ὑγρὸν διὰ νὰ ἢμπορέσατε καλῆτερα νὰ ἰδῆτε πῶς ἐνεργεῖ. Ἴδέτε ὅτι ὅσον τὸ χύνω εἰς τὸ πινάκιον, εἰσέρχεται καὶ ἀναβαίνει εἰς τὴν στήλην τοῦ ἄλατος.

Σχ. 7.

Ἄν τὸ κυανοῦν αὐτὸ ὑγρὸν ἦτον καύσιμον, καὶ ἂν ἐθέτομεν φτίλλιον εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ ἄλατος, τὸ ὑγρὸν θὰ ἀνέβαινεν εἰς τὸ βαμβάκιον καὶ θὰ ἔκαιε. Περιεργωτάτη εἶναι αὕτη ἡ ἐνεργεια καὶ ὅλα τὰ κατ' αὐτήν. Ὅταν νίπτεσθε λαμβάνετε τὸ χερσάμακτρον, καὶ αὐτὸ ἀπορροφᾷ τὸ νερὸν. Κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον, δηλαδὴ διὰ τῆς ἰδίης ἔλξεως τὸ ἄλειμμα ποτίζει τὸ

φτίλλιον τοῦ κηρίου. Συμβαίνει ἐνίοτε ἐξ ἀπροσεξίας ἐν μικρὸν παιδίον (εἶδα πολλάκις καὶ μεγάλους, ἔχοντας πολλὴν τάξιν εἰς ὅλας τὰς πράξεις, νὰ γίνωνται ἐνοχοὶ αὐτῆς τῆς ἀπροσεξίας), ἀφ' οὗ νικθῆ, ῥίπτει τὸ προσώπιον εἰς τὸ χεῖλος τῆς λεκάνης, ὥστε ἡ μία ἄκρη αὐτοῦ βρέχεται. Ἠξέυρετε τί συμβαίνει; Τὸ προσώπιον ἐχρησίμευσεν ὡς σίφων, ἀπορροφᾷ ταχέως ὅλον τὸ νερὸν τῆς λεκάνης, καὶ τὸ χύνει κατὰ γῆς. Διὰ νὰ διακρίνετε καλῆτερα πῶς αἱ οὐσίαι ἐνεργοῦσιν ἡ μία ἐπὶ τῆς ἄλλης, ἔφερα ἐδῶ ἐν ἀγγεῖον κατεσκευασμένον ἐξ ὑφάσματος μεταλλικοῦ, καὶ περιέχον νερὸν. Ἡ ἐνεργεια τοῦ ἀγγείου τούτου δύναται νὰ συγκριθῇ πρὸς τὴν ἐνεργειαν τοῦ βάμβακος ἢ τοῦ βαμβάκερου ὑφάσματος· ὥστε καὶ ἐνίοτε κατασκευάζονται μεταλλικὰ φτίλλια. Βλέπετε ὅτι τὸ ἀγγεῖόν μου εἶναι πορώδες· διότι ἂν χύσω νερὸν ἀπ' ἐπάνω, τὸ νερὸν ἐκρέει κάτωθεν. Δύσκολον θὰ σᾶς ἦτον νὰ μοὶ ἀποκριθῆτε ἂν σᾶς ἠρώτων εἰς ποίαν κατάστασιν εἶναι τὸ ἀγγεῖον τοῦτο, τί περιέχει, καὶ διατί ὅ,τι περιέχει μένει ἐντὸς αὐτοῦ. Εἶναι πλήρες νεροῦ· καὶ ὅμως βλέπετε ὅτι τὸ νερὸν ἐμβαίνει εἰς αὐτὸ καὶ ἐξέρχεται, ὡς ἂν ἦτον κενόν. Ἄρκει νὰ τὸ κενώσω διὰ νὰ σᾶς τὸ ἀποδείξω. Ἴδου δὲ ὁ λόγος τούτου τοῦ μυστηρίου. Τὸ μεταλλικὸν ὑφασμα, ὅταν ἄπαξ βραχῆ, μένει βρεγμένον· εἶναι δὲ ὅσον πυκνὸς ὑφασμένος, ὥστε τὸ ὑγρὸν σύρεται ἀπὸ τὸ ἐν εἰς τὸ ἄλλο μέρος μετὰ δυνάμεως τοσαύτης, ὥστε μένει ἐντὸς τοῦ ἀγγείου, ἂν καὶ εἶναι πορώδες αὐτό. Οὕτω καὶ τὰ μόρια τοῦ ἀναλελυμένου αλείμματος ἀναβαίνουν εἰς τὸ βαμβάκιον, καὶ φθάνουσιν εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ φτίλλiou. Ἄλλα μόρια ἐρχονται κατόπιν αὐτῶν, συρόμενα ὑπὸ ἀμοιβαίας ἔλξεως, καὶ καθ' ὅσον φθάνουσι πλησίον τῆς φλογός, ἀνάπτουσι.

Α. Ρ. ΡΑΓΚΑΒΗΣ.

Ἔσται συνέχεια.

Ο ΜΟΥΡΙΑΛΟΣ ΚΑΙ Ο ΜΑΥΡΟΣ ΤΟΥ

Ἦτο ὠραία θερινὴ πρωΐα τοῦ ἔτους 1630. Ἡ Σεβίλλη, πόλις τῆς Ἰσπανίας, ἔλαμπεν ἐν ὄλῃ τῇ μεσημβρινῇ αὐτῆς μεγαλοπρεπείᾳ. Νέοι τινὲς διηυθύνοντο εὐθύμως ἄδοντες πρὸς τὴν οἰκίαν τοῦ διασήμου ζωγράφου Μουρίλλου, ἐνθα ἐδιδάσκοντο τὴν ζωγραφικὴν. Ἦσαν οὗτοι ὁ Κάρλος, ὁ Φερνάνδης, ὁ Μένδης, ὁ Ἰστρουίτζ, ὁ Γονζάλες καὶ ὁ Κορδόβας, νέοι ζωηροὶ καὶ πλήρεις σεβασμοῦ καὶ θαυμασμοῦ πρὸς τὸν μέγαν αὐτῶν διδάσκαλον.

Ἀνέβησαν ἐν σώματι τὴν εὐρείαν κλίμακα καὶ εἰσῆλθον εἰς τὴν αἴθουσαν τῆς σχολῆς.

Ὁ διδάσκαλος δὲν εἶχεν ἔλθει ἀκόμη· καὶ ἐν τοσοῦτῳ οἱ μαθηταὶ ἤτοίμαζον τοὺς πίνακας τῶν καὶ ἐξήταζον τὰς ἐργασίας τῶν.

«Μὰ τὸν ἅγιον Ἰάκωβον, ἀνέκραξεν αἰφνης ὁ Ἰστρουίτζ· ποῖος ἐξ ὑμῶν ἔμεινε χθὲς τὸ ἔσπερας τελευταῖος ἐν τῷ σχολεῖῳ;

«Κοιμᾶσαι, ἀπεκρίθη ὁ Κορδόβας, ἢ δὲν ἐνθυμείσαι ὅτι ὅλοι ἐξῆλθομεν ὁμοῦ;

«Καὶ ὅμως, εἶπεν ὁ Ἰστρουίτζ ἀνυπομόνως, χθὲς τὸ ἔσπερας ἐκαθάρισα ἐπιμελῶς τὸν πίνακά μου, καὶ σήμερον ἰδοὺ τὸν πάλιν πλήρη χρωμάτων, ὡς ἐὰν καθ' ὄλην τὴν νύκτα νὰ ἔγεινε χρῆσις αὐτοῦ.

«Περίεργον πρᾶγμα, ἀνεβόησεν ὁ Κάρλος, πάλιν βεβαίως ἀνθρωπίσκον ἐπὶ τοῦ πίνακος μου, καὶ σᾶς ἐβδαιῶ, δὲν εἶναι εὐκαταφρόνητος ἢ εἰκὼν ἐπεθύμουν ὅμως νὰ μάθω, τίς διασκεδάζει καθ' ἐκαστὴν ζωγραφίζων ἐπὶ τοῦ τοίχου ἢ ἐπὶ τοῦ πίνακος μου· χθὲς μάλιστα ὑπῆρχεν ὠραία κεφαλή ἐπὶ τοῦ πίνακος τοῦ Φερνάνδης.

«Στοιχηματίζω, εἶπεν ὁ Φερνάνδης, ὅτι ὁ Ἰστρουίτζ εἶναι ὁ ἐνασμενιζόμενος εἰς ταῦτα.

«Σοὶ ὀρκίζομαι ὅτι οὐδὲ ἐπλησίασα ποτε τὸν πίνακα ἐνὸς ἄλλου.

«Μὴ ὀρκίζεσαι, Ἰστρουίτζ, σὲ πιστεύομεν· δὲν εἶσαι οὔτε ἱκανὸς νὰ ζωγραφίσῃς τόσον καλά.

«Οἱ χρωστικῆς μου εἶναι ὅλοι ἠφανισμένοι, ἀνέκραξεν ὁ Γονζάλες. Μὰ τὸν προστάτην τῆς Ἰσπανίας, ἐνταῦθα συμβαίνει τι μυστηριώδες.

«Μήπως καὶ σὺ πιστεύεις, ὡς ὁ μακρὸς μας ὁ Σεβαστιανὸς, ὅτι ὁ πρᾶττων τὰ παράδοξα ταῦτα εἶναι ὁ Ζόμβης, τὸ φάντασμα τῶν Ἀράβων;

«Τῇ ἀληθείᾳ, ἐὰν ὁ Ζόμβης ἦναι ὁ ἐκτελὼν τὰς ὠραίας ταύτας εἰκόνας, εἶπεν ὁ Μένδης, ἔπρεπε τοῦλάχιστον νὰ μοῦ τελειώσῃ τὴν κεφαλὴν τῆς Παναγίας μου, τὴν ὁποῖαν μὲ ὅλας τὰς προσπαθείας μου δὲν δύναμαι νὰ κατορθώσω.

Καὶ ταῦτα λέγων ὁ Μένδης ἐπλησίασεν εἰς τὸν πίνακά του, ὅτε αἰφνης ἔμεινεν ὠχρὸς καὶ ἄναυδος.

Ὁραία κεφαλή Παναγίας, πρὸ μικροῦ μὲν σχεδιασθεῖσα, ἀλλὰ θαυμασία τὴν ἐκφρασιν, διέλαμπεν ὡς οὐράνιον τι πλάσμα ἐν μέσῳ τῶν λοιπῶν τοῦ πίνακος τοῦ προσώπων.

«Τί συμβαίνει; τί ἴσασθε ὅλοι ἀκίνητοι ἐνώπιον τοῦ πίνακος τοῦ Μένδης; ἠρώτησε φωνῇ τραχεῖα καὶ διδασκαλικῇ. Οἱ μαθηταὶ ἐταράχθησαν, καὶ ἐχαίρετσαν μὲ σέβας τὸν ἄνδρα, ὅστις αὐστηρὸς ἐστάθη εἰς τὸ μέσον αὐτῶν. Ἦτο οὗτος ὁ Μουρίλλος, ὁ διδάσκαλός των.

«Ἴδέτε, διδάσκαλε, ἰδέτε τὴν ὠραίαν αὐτὴν κεφαλὴν, ἀνέκραξαν ὅλοι, δεικνύοντες τὴν κεφαλὴν τῆς Παναγίας ἐπὶ τοῦ πίνακος τοῦ Μένδης.

«Ποῖος ἐζωγράφισε τὴν κεφαλὴν ταύτην; ἠρώτησεν ὁ Μουρίλλος. Καὶ ἐπειδὴ ὅλοι ἐσιώπων· —Εἰπέτε μοι λοιπὸν, προσέθηκε, ποῖος ἐσχεδίασε καὶ ἐζωγράφισεν αὐτὴν τὴν κεφαλὴν; Ὁ ζωγράφισας αὐτὴν θέλει ποτὲ γείνει ὅλων ἡμῶν διδά-

σκαλος! Ὅποια χάρις! ὅποια φυσικότης! ὅποια θαυμασία ἐκφρασις! —Μένδης, εἶναι ἔργον σου τοῦτο;

«Ὅχι, διδάσκαλε, ἀπεκρίθη ὁ Μένδης.

«Ἰδικόν σου ἔργον εἶναι, Ἰστρουίτζ; ἰδικόν σου, Κορδόβας; ἰδικόν σου, Φερνάνδης;

Πάντες ἠρνήθησαν.

«Ἐν τοσοῦτῳ, εἶπεν ὁ Μουρίλλος, ἡ κεφαλὴ αὕτη δὲν ἔπεσεν ἀφ' ἐαυτῆς ἐπὶ τοῦ πίνακος.

«Καλὰ λέγω, εἶπεν ὁ Φερνάνδης, ὁ νεώτερος πάντων· ἐνταῦθα συμβαίνει τι μυστηριώδες, καὶ πολὺ φοβοῦμαι ὅτι φαντάσματα ἔχουν ἐδῶ τὴν οὐρανὸν των.

«Καὶ τί, παρακαλῶ, συμβαίνει; ἠρώτησεν ὁ Μουρίλλος, χωρὶς νὰ ἀποσπάσῃ τοὺς ὀφθαλμούς του ἀπὸ τοῦ πίνακος, ἐπὶ τοῦ ὁποῖου ἦτο ἐζωγραφισμένη ἡ κεφαλὴ τῆς Παναγίας.

«Κατὰ τὰς διαταγὰς ὑμῶν, εἶπεν ὁ Φερνάνδης, ἡμεῖς οὐδέποτε ἀπομακρυνόμεθα τὸ ἔσπερας τῆς αἰθούσης ταύτης χωρὶς νὰ τακτοποιήσωμεν τὰ πάντα, νὰ καθαρίσωμεν τοὺς πίνακας, νὰ ἐναποθέσωμεν τὰ χρώματα εἰς τὴν οἰκίαν θέσιν, νὰ ξηράνωμεν τοὺς χρωστικῆς, ὥστε τὴν ἐρχομένην ἡμέραν, ὅταν ἐρχόμεθα, νὰ εὐρωμεν τὰ πάντα εὐκόλως. Ἐν τούτοις ὅμως ὅλα τὰ εὐρίσκομεν ἄνω κάτω, χρωστικῆς ἀκαθάρτους, πίνακας βεβαμμένους, κ.τ.λ. Προσέτι δὲ εὐρίσκομεν ἐδῶ μὲν ἀνθρωπίσκον ἀπεικονισμένον, ἐκεῖ δὲ κεφαλὴν ἀγγέλου, ἀλλαχοῦ πάλιν πρόσωπον νεανίου ἢ γέροντος, καὶ τὰ πάντα τόσον ἐντέχνως, ὥστε βεβαίως, ἐὰν δὲν εἴσθε ὑμεῖς ὁ ἐργαζόμενος ἐνταῦθα τὴν νύκτα, πρέπει ἀφεύκτως νὰ ἦναι ὁ διάβολος, ἢ τις τῶν ὀπαδῶν του.

«Εἶθε, φίλοι μου, νὰ ἤμην ἐγὼ! βεβαίως δὲν θὰ ἤσυχνόμεν διὰ τοιαῦτα ἔργα. Εἶτα δὲ ὑψώσας τὴν φωνὴν· Σεβαστιανέ, εἶπε, Σεβαστιανέ!

Εἰσῆλθε τότε νέος μαῦρος, δεκαπενταετῆς περίου τὴν ἡλικίαν, ὅστις δεδελιασμένος ἐστάθη ἔμπροσθεν τοῦ διδασκάλου.

«Δὲν σοῦ εἶπον, Σεβαστιανέ, εἶπεν ὁ Μουρίλλος πρὸς τὸν εἰσελθόντα μαῦρον, νὰ κοιμᾶσαι τὴν νύκτα εἰς τὴν αἴθουσαν ταύτην;

«Ναί, ἀπεκρίθη ὁ παῖς.

«Καὶ κοιμᾶσαι; —Μάλιστα, κύριε.

«Τότε λοιπὸν, εἰπέ μοι, τίς εἰσῆλθε τὴν νύκτα ἢ τὴν πρωῒαν πρὸ τῶν μαθητῶν εἰς τὸ δωμάτιον τοῦτο; . . .—Διατί δὲν ὀμιλεῖς, ἀνδράποδον; προσέθηκεν ὀργίλως ὁ Μουρίλλος, βλέπων τὸν μαῦρον ἰστάμενον τεταραγμένον καὶ σιωπηλόν. Εἰπέ μοι ποῖος εἰσῆλθεν ἀπόψε εἰς τὸ δωμάτιον τοῦτο;

«Οὐδεὶς, κύριε. —Ψεύδεις. —Οὐδεὶς, σᾶς ὀρκίζομαι, εἶπεν ὁ Σεβαστιανὸς γονυπετῶν ἐν τῷ μέσῳ τῆς αἰθούσης καὶ ἱεστικῶς τεινῶν πρὸς τὸν κύριόν του τὰς χεῖρας.

«Ἄκουσον, Γομές, εἶπεν αὐστηρῶς τῇ φωνῇ

ὁ Μουρίλλος, θέλω ἐξ ἅπαντος νὰ μάθω ποῖος ἐξογράφεισεν αὐτὴν τὴν κεφαλὴν τῆς Παναγίας, καὶ ποῖος σχεδιάζει τὰ πρόσωπα, τὰ ὅποια οἱ μαθηταὶ εὐρίσκουν τὴν πρωτὰν ἐπὶ τῶν πινάκων τῶν. Ἐπομένως τὴν ἐρχομένην νύκτα, ἀντὶ νὰ κοιμηθῆς, θ' ἀγρυπνήσῃς, καὶ ἐὰν αὐριον δέν μοι ἐνομάσῃς τὸν ἐνοχον, ἀλλοίμονον εἰς τὴν βράχιν σου! θὰ λάβῃς εἰκοσιπέντε βραδισμούς. Μ' ἐννοεῖς, Σεβαστιανέ! Τώρα, Κύριοι, εἰς τὸ ἔργον μας!

Τὸ μάθημα ἤρχισεν ὡς συνήθως μετὰ τὴν αὐτὴν τάξιν καὶ ἡσυχίαν, ὡς νὰ μὴ συνέβῃ τι, διότι ὁ Μουρίλλος, τεχνίτης καθ' ὄλην τὴν ἐνοχίαν τῆς λέξεως, καὶ ἀφωσιωμένος εἰς τὸ ἔργον του, δὲν ὑπέφερε νὰ ἀπασχολῶνται οἱ μαθηταὶ εἰς ξένα ἀντικείμενα.

Μετὰ τὸ τέλος τοῦ μαθήματος καὶ ἀφ' οὗ ὁ Μουρίλλος ἐξῆλθεν, ἐπανάφερρον αἱ μαθηταὶ τὸν λόγον ἐπὶ τοῦ πρωϊνοῦ ἐπεισοδίου, καὶ ἀποτεινόμενοι εἰς τὸν ὑπηρετοῦντα αὐτοῦ Σεβαστιανόν, τὸν ἐχλεύαζον.

«Πρόσεξε, μαῦρε, εἶπεν ὁ Μένδης, πρόσεξε νὰ ἀνακαλύψῃς αὐριον τὸν ἐνοχον, διότι, μ' ἐννοεῖς... Δός μοι τὸ κίτρινον χρῶμα.

«Λάβετε, κύριε Μένδης. Ὅσον ἀφορᾷ τὸν ἐνοχον, σὰς λέγω ὅτι εἶναι ὁ Ζόμβης.

«Παῦσε μετὰ τὸν Ζόμβην σου, εἶπεν ὁ Ἰστρουίξ.

«Ἐν τούτοις, προσέθηκεν ὁ Σεβαστιανός, οὐδεὶς ἄλλος ἢ ὁ Ζόμβης ἠδύνατο νὰ σχεδιάσῃ τοιοῦτοτρόπως αὐτὸν τὸν βραχίονα τοῦ ἁγίου σας Ἰωάννου.

«Ἐνίοτε αὐτὸς ὁ μαῦρος, εἶπεν ὁ Κορδόβας, κάμνει ὀρθοτάτας παρατηρήσεις. Ἰδέτε πόσον ὠραία σχεδιασμένως εἶναι ὁ βραχίονας οὗτος τοῦ ἁγίου Ἰωάννου ἐπὶ τοῦ πίνακος τοῦ Ἰστρουίξ.

«Πῶς νὰ μὴ κάμῃ ἐνίοτε ὀρθὰς παρατηρήσεις, εἶπεν ὁ Μένδης, ἀφ' οὗ ὅλην τὴν ἡμέραν δὲν βλέπει ἄλλο ἢ σχέδια καὶ εἰκόνας, καὶ δὲν ἀκούει ἄλλο τι ἢ μαθήματα ζωγραφικῆς;

Μεταξὺ τῶν μαθητῶν τοῦ Μουρίλλου καὶ τοῦ μαῦρου Σεβαστιανοῦ, ὅστις τοὺς ὑπηρετεῖ, εἶχε σχηματισθῆ ὀικειότης τις, ἥτις ἐπέτρεπεν ἐνίοτε εἰς τὸν δούλον ν' ἀναμιγνύηται εἰς τὴν ὀμιλίαν τῶν μαθητῶν, καὶ οὗτοι πάλιν, οἵτινες τὸν ἡγάπων διὰ τὴν νοημοσύνην καὶ τὴν εὐπειθειάν του, διεσκεδάζον πολλὰκις χλεύαζοντες ἢ ἄλλως πειράζοντες αὐτόν. Τὴν ἑσπέραν ἐκείνην, ἀναχωροῦντες τῷ εἶπον ὅλοι:—Πρόσεξε καλὰ, Σεβαστιανέ, νὰ συλλάβῃς τὸν Ζόμβην, διότι ἄλλως θὰ τὸ αἰσθανθῇ ἡ βράχιν σου.

Ὁ ἥλιος εἶχε δύσει, καὶ ἡ αἴθουσα, ἐν ἣ ὁ μέγας τῆς Σεβίλλης ζωγράφος ἐδίδασκε τὴν θείαν αὐτοῦ τέχνην, εἶχε γέινει ἔρημος καὶ σιωπηλή. Μικρὸς μόνον λύχνος ἔκαιεν ἐπὶ μαρμαρίνης τραπέζης, καὶ πλησίον αὐτῆς ἴστατο παῖς μαῦρος τὸ χρῶμα, τοῦ ὁποίου ἡ ὄψις συνεχέτο μετὰ τὸ χρῶμα τῆς νυκτὸς, ἀλλ' οἱ ὀφθαλμοὶ του

ἐλαμπον ὡς ἀδάμαντες. Ἰστατο ἀκίνητος καὶ σύννοος τοσοῦτον, ὥστε ὁ κρότος τῆς ἀνοιγομένης θύρας καὶ τὸ ὄνομά του δις ἐπαναληφθὲν δὲν ἠδυνήθησαν νὰ τὸν ἀποσπάσωσιν ἀπὸ τῶν συλλογισμῶν του. Ὁ εἰσελθὼν τὸν ἐπλησίασε καὶ ἐψυξεν ἐλαφρὰ τὸν βραχίονά του. Ὁ Σεβαστιανός ὕψωσε τὴν κεφαλὴν καὶ εἶδεν ἔμπροσθέν του μαῦρον ὕψηλὸν ἔχοντα τὸ ἀνάστημα.

«Τί θέλεις αὐτὴν τὴν ὥραν, πατέρα; τὸν ἠρώτησεν ὁ Σεβαστιανός μελαγχολικῶς.

«Ἦλθα, υἱέ μου, διὰ νὰ μὴ μείνῃς μόνος.

«Κοιμήσου, πατέρα, ἐγὼ θὰ ἀγρυπνήσω» σὺ κοπιᾶζεις ὅλην τὴν ἡμέραν, καὶ εἶναι δίκαιον ν' ἀναπαύσῃς τὴν νύκτα.

«Καὶ ἐὰν ἔλθῃ ὁ Ζόμβης; εἶπεν ὁ γέρον Γομέζ.

«Δὲν τὸν φοβοῦμαι, ἀπήντησεν ὁ Σεβαστιανός μειδιῶν.

«Ἄλλ' ἐὰν σ' ἐπάρῃ ὁ Ζόμβης, τότε ὁ πτωχὸς μαῦρος Γομέζ δὲν θὰ ἔχῃ πλέον παρηγορίαν εἰς τὴν σκληράν του δουλείαν!

«Ἄχ! ἡ δουλεία, πατέρα μου, πόσον σκληρὸν καὶ ἄδικον πρᾶγμα εἶναι!

«Τί νὰ κάμωμεν, τέκνον μου, οὕτως ἠθέλησεν ὁ Θεός.

«Ὁ Θεός, πατέρα; ὦ! ἐγὼ τὸν παρακαλῶ καθ' ἑκάστην, καὶ τὸν παρακαλῶ μετὰ ὅλην μου τὴν καρδίαν, ὥστε ἔπρεπε πλέον νὰ με εἰσακούσῃ καὶ νὰ μὲς κάμῃ εὐτυχεῖς. Πλὴν, πατέρα μου, κοιμήσου ὀλίγον.

«Ἄλλ' εἰπέ μοι τὴν ἀλήθειαν, Σεβαστιανέ, δὲν φοβεῖσαι τὸν Ζόμβην;

«Ὁ Ζόμβης, πατέρα, εἶναι ἀνύπαρκτόν τι εἶναι ἀποτέλεσμα τῶν προλήψεων τῆς πατρίδος μας.

«Καὶ διατί λοιπὸν, ὅταν σ' ἐρωτοῦν οἱ μαθηταὶ ποῖος εἶναι ὁ ζωγραφίζων ἐπὶ τῶν πινάκων, τοὺς ἀπαντᾷς πάντοτε, ὅτι εἶναι ὁ Ζόμβης;

«Θέλω νὰ τοὺς γελάσω, καὶ νὰ διασκεδάσω ὀλίγον μετὰ αὐτούς.

«Ὁ Θεός νὰ σὲ φυλάττῃ, παιδί μου, εἶπεν ὁ γέρον Γομέζ· καὶ ἐξῆλθε τοῦ δωματίου.

Ἄμα ὁ Σεβαστιανός ἔμεινε μόνος, πλησιάσας εἰς τὸν πίνακα ἀνέκραξε:—Τώρα, ἔμπρός! εἰς τὴν ἐργασίαν! Ἄλλ' αἴφνης διακόπτεται πάλιν καὶ λέγει:—Καὶ οἱ βραδισμοί, ἐὰν δὲν φανερώσω τὸν ἐνοχον; Θεέ μου! Θεέ μου! βοήθειαν!

Καὶ ἐρρίφθη γονυπετῆς καὶ ἔνδακρος ἐπὶ τῶν ὀλίγων ἀχύρων, τὰ ὅποια ἀπετέλουν τὴν πενήχραν αὐτοῦ καίτην. Μετ' ὀλίγον δὲ καθύστατος καταλαμβάνει τὸν δυστυχεῖ παιδᾶ ὕπνος.

Μόλις εἰσέδυσεν ἡ πρώτη τῆς αὐγῆς ἀκτὴς εἰς τὸ δωματίον, ὁ Σεβαστιανός ἠγέρθη ἦτο ἡ τρίτη μετὰ τὸ μεσονύκτιον ὥρα. Πλήρης ζήλου καὶ προθυμίας ἤρχισεν ὁ Σεβαστιανός τὴν ἐργασίαν του. —Θάρρος! θάρρος! Σεβαστιανέ, ἔλεγεν καθ' ἑαυτόν! Ἐχεις ἔμπροσθέν σου τρεῖς ὀλοκλήρους ὥρες· συλλογίσου ὅτι αἱ λοιπαὶ ὥραι

τῆς ἡμέρας ἀνήκουν εἰς τὸν κύριόν σου. Δοῦλε, ἔσο τοῦλάχιστον κύριος τῶν τριῶν τούτων ὥρων.

Λαθῶν τότε τὸν χρωστῆρα ἐπλησίασεν εἰς τὸν πίνακα ὅπου ἦτο ἀπεικονισμένη ἡμιτελής ἀκόμη ἡ ὠραία κεφαλὴ τῆς Παναγίας. Ἡ κεφαλὴ αὐτὴ φωτιζομένη ὑπὸ τῶν πρώτων ἀκτίνων τῆς ἡμέρας ἐφάνετο πολὺ ὠραιότερα καὶ ἐκφραστικώτερα ἀκόμη. «Νὰ τὴν ἐξαλείψω;—Ὅχι, ὄχι! προτιμῶ νὰ ὑποστῶ τὴν τιμωρίαν προτιμῶ νὰ ἀποθάνω!—Νὰ τὴν ἐξαλείψω; Ἄλλ' οὐδεὶς ἐτόλμησε νὰ τὴν κάμῃ, καὶ ἐγὼ θὰ τὴν κάμω; Ποτέ! Ποτέ! Ἡ κεφαλὴ αὐτὴ ζῆ. Ἄν τὴν ἐξαλείψω θὰ νομίσω ὅτι θὰ ἴδω ἐκχυνόμενον τὸ αἷμά της, θὰ μοὶ φανῇ ὅτι τὴν φρονεῖ. Ὅχι, ὄχι! καλλίτερον νὰ τὴν ἀποπερατώσω.»

Καὶ ἐτοιμάσας χρωστῆρας καὶ χρώματα ἐβυθίσθη εἰς τὴν ἐργασίαν.

Ἡ ἡμέρα ἐν τοσοῦτῳ ἐπροχώρει καὶ ὁ Σεβαστιανός ἐξηκολούθει νὰ ἐργάζεται, λησιμονῶν ἐντελῶς ποῖος ἦτο καὶ ποῦ εὐρίσκετο.

—Ἀκόμη μίαν στιγμὴν, ἔλεγεν ἐργαζόμενος, ἀκόμη αὐτὸ τὸ μικρὸν σημεῖον— ἐδῶ εἰς τὰ χεῖλη τὴν μικρὰν αὐτὴν γραμμὴν. —Θεέ μου! πόσον μ' ἐνθουσιάζουν οἱ ὀφθαλμοὶ τῆς! Πόσον ὠραία εἶναι ἡ Παναγία μου!—Καὶ ὁ Σεβαστιανός καὶ τὴν προχωροῦσαν ἡμέραν ἐλησμονεῖ, καὶ τὸν κύριόν του, καὶ τοὺς βραδισμούς καὶ τὰ πάντα.

Αἴφνης ὅμως ψυχρὸς τὸν περιέχυσεν ἰδρῶς, ὅτε στραφεὶς εἶδε πλησίον του ὅλους τοὺς νέους μαθητὰς ἴσταμένους καὶ ἐν μέσῳ αὐτῶν τὸν Μουρίλλου αὐτόν. Ὁ πτωχὸς μαῦρος ἔκυψε τὴν κεφαλὴν καὶ ἴστατο ἄναυδος περιμένων τὴν τιμωρίαν. Ὅλοι ἐσιώπων ὁ Μουρίλλος τέλος προσέβλεπων αὐστηρῶς τὸν μικρὸν δούλον του. «Ποῖος εἶναι, τῷ εἶπεν, ὁ διδάσκαλός σου, Σεβαστιανέ;»

«Σεῖς, κύριε, ἀπήντησεν ὁ μαῦρος μετὰ φωνὴν σχεδὸν ἀκατάληπτον.

«Ποῖος σ' ἐδίδασκε τὴν ζωγραφικὴν, Σεβαστιανέ; ἠρώτησε πάλιν ὁ Μουρίλλος.

«Σεῖς, κύριε.

«Ἄλλ' ἐγὼ οὐδέποτε σοὶ ἔδωκα μαθήματα.

«Ὅταν ἐδιδάσκες τοὺς ἄλλους ἐγὼ ἐπρόσεχον.

«Καὶ μὰ τὸν ἅγιον Ἰάκωβον! ὠφελήθης. Τώρα ὅμως, προσέθηκεν ὁ Μουρίλλος στραφεὶς πρὸς τοὺς μαθητὰς του, εἰπέτε μοι, φίλοι μου, ὁ παῖς οὗτος εἶναι ἀξίος τιμωρίας ἢ... ἀμοιβῆς;

«Ἀμοιβῆς, ἀπήντησαν ὅλοι μιᾷ φωνῇ.

«Καὶ τίνας ἀμοιβῆς;

«Ὁ δυστυχεῖς Σεβαστιανός ἤρχισε ν' ἀναπνέη.

«Δέκα τάλληρα τοῦλάχιστον, εἶπεν ὁ Μένδης.

«Δεκαπέντε, εἶπεν ὁ Φερνάνδης.

«Ἡ κάλλιον πλούσιον ἐνδύμα διὰ τὴν ἐορτὴν τῆς Παναγίας, προσέθηκεν ὁ Γουζάλες.

«Εἰπέ καὶ σὺ, Σεβαστιανέ, τί θέλεις, εἶπεν ὁ Μουρίλλος· βλέπω ὅτι τοιοῦτος εἶδους ἀμοιβὴ δὲν σ' εὐχαριστεῖ. Εἰπέ ἐλευθέρως τὴν γνώμην

σου. Εἶμαι τόσον εὐχαριστημένος ἀπὸ σέ, εἶμαι πόσον κατεγοητευμένος ἀπὸ τὴν ὠραίαν σου ταύτην Παναγίαν, ὥστε εἶμαι διατεθειμένος νὰ σοὶ δώσω ὅ,τι θέλῃς. Εἰπέ, μὴ φοβεῖσαι!

«Ἄχ, κύριέ μου, ἀν ἐτόλμων... Δάκρυα ἔρβον ἐπὶ τῶν παρειῶν τοῦ παιδός, καὶ ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ διέλαμπε παράκλησις, ἦν ἡ δειλία ἐκράτει δεσμευμένην εἰς τὰ χεῖλη του.

Οἱ μαθηταὶ, θέλοντες νὰ τὸν ἐνβαρύνωσι τῷ ἐπιθύριζον.

«Ζήτησε χρήματα, Σεβαστιανέ.

«Ζήτησε πολυτελεῖ στολήν.

«Παρακάλεσε τὸν διδάσκαλον νὰ σὲ παραλάβῃ μαθητὴν του.

«Ὁ διδάσκαλος, εἶπεν ὁ Φερνάνδης, ἔχει σήμερον τὴν διάθεσιν νὰ πράξῃ καλὸν τι· ζήτησέ του τὴν ἐλευθερίαν σου.

Βαθεῖα συγκίνησις ἐπεχύθη ἐπὶ τοῦ προσώπου τοῦ Σεβαστιανοῦ, ὅτε ὕψων τὰς χεῖράς του πρὸς τὸν Μουρίλλου εἶπε:

«Κύριε τὴν ἐλευθερίαν τοῦ πατρός μου, τοῦ πτωχοῦ πατρός μου τὴν ἐλευθερίαν!

«Καὶ τοῦ πατρός σου τὴν ἐλευθερίαν, καὶ τὴν ἰδικὴν σου, Σεβαστιανέ, εἶπεν ὁ Μουρίλλος, ὅστις μὴ δυνάμενος πλέον νὰ κρατήσῃ τὴν συγκίνησιν του, ὕψωσε τὸν μαῦρον παῖδα εἰς τὰς ἀγκάλας του καὶ τρυφερῶς τὸν κατησπάρθη. Ὁ χρωστῆρ σου, προσέθηκε, σὲ ἀνέδειξε τεχνίτην ἢ αἰτησίς σου δὲ σὲ ἀναδεικνύει ἄνδρα μετὰ ἀγαθὴν καρδίαν. Ἀπὸ τοῦδε, Σεβαστιανέ, εἶσαι οὐχὶ μόνον μαθητῆς μου, ἀλλὰ καὶ υἱός μου.—Εὐτυχῆς Μουρίλλε, σήμερον δύναμαι νὰ εἶπω, ὅτι ἔκαμα ὄχι μόνον εἰκόνας, ἀλλ' ὅτι ἀνέδειξα καὶ ζωγράφον.

Ὁ Μουρίλλος ἐτήρησε τὴν ὑπόσχεσιν του, καὶ ὁ Σεβαστιανός Γομέζ, γνωστότερος ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ Μαῦρου τοῦ Μουρίλλου, ἐγένετο εἰς τῶν διασημοτέρων τῆς Ἰσπανίας ζωγράφων. Σήμερον ἀκόμη θαυμάζουσιν οἱ περιηγηταὶ ἐν τοῖς ναοῖς τῆς Σεβίλλης τὰ ἀριστουργήματά του, τὴν Παναγίαν μετὰ τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν εἰς τὰς ἀγκάλας, τὴν ἁγίαν Ἄνναν, τὸν ἅγιον Ἰωσήφ, τὴν θυμασίαν αὐτοῦ εἰκόνα τοῦ Σωτῆρος ἐπὶ κίονος στηριζομένου καὶ ἔχοντος παρὰ τοὺς πόδας αὐτοῦ τὸν ἅγιον Πέτρον.

I. II.

Ο ΠΑΡΘΕΝΩΝ

Συγγραμμάτων 181 σελ. 433.

1. Ἡ ἀρχιτεκτονικὴ.

Ἐν τῶν σπουδαιοτέρων χαρακτηριστικῶν τῆς ἀρχιτεκτονικῆς τοῦ Παρθενῶνος, ὡς ἐν γένει τοῦ δωρικοῦ ρυθμοῦ, εἶναι ἡ ἔλλειψις κοινοῦ μέτρου μεταξὺ τῶν διαφόρων μερῶν τοῦ οἰκοδομήματος. Διὸ καὶ ὁ Βιτρούβιος ἀναφέρει ὅτι εἰδήμονες ἄνδρες τῆς ἐποχῆς του προγράφουσιν ἐντελῶς

τὸν δωρικὸν ρυθμὸν ὡς ἐστερημένον ἀναλογίας.

Κακῶς ἤνουν οἱ ἄνδρες ἐκεῖνοι τὰς ἀναλογίας ἐν ταῖς οἰκοδομαῖς, διότι διὰ τὰ ἔργα τῆς τέχνης ὡς καὶ διὰ τὰ φυσικὰ φαινόμενα, ἡ ἀρμονία δὲν συνίσταται εἰς τὴν ἀκριβῆ ὑποδιαίρεσιν τῶν μερῶν μεταξύ των. Τοῦτο δὲ εἶναι τόσον ἀληθές, καθ' ὅσον ὁ Παρθενῶν, τοῦ ὁποῦοι αἱ ἀναλογίαι, ἐναντίον πάντων τῶν ἀρχιτεκτονικῶν κανόνων, οὐδεμίαν ἔχουσι μεταξύ των σχέσιν, εἶναι καὶ ἔσεται κατὰ τὴν γνώμην πάντων τὸ λαμπρότερον ἀρχιτεκτονικὸν ἔργον πασῶν τῶν ἐποχῶν. Ὁ Ἄγγλος Ληκ μόλις ἔβριξε τὸ ζήτημα τοῦτο δι' ἀνεπαρκοῦς τινος φράσεως. Ὁ κύριος Πακάρ (Pacard) μετὰ πλείστης ὀσσης ἀκριβείας ἔλαβεν ἐσχάτως τὰ μέτρα τοῦ Παρθενῶνος· οὐδεμίαν λεπτομέρειαν παρέλειψε· τὰ πάντα πιστῶς ἀντέγραψε. Ἐκαστος δύναται καὶ ἐν Γαλλίᾳ εὐρισκόμενος νὰ πεισθῆ ἀφ' ἑαυτοῦ, ὅτι δὲν ὑπάρχει ἀπλήτης ἀναλογία μεταξύ τῆς διαμέτρου καὶ τοῦ ὕψους τῶν κίωνων, ὡς καὶ μεταξύ τῶν δύο τούτων μέτρων καὶ τοῦ ὕψους τῶν θριγκῶν καὶ τῶν ἀετωμάτων. Τίς λοιπὸν ἡ ἀρχή, ἡ ὀδηγήσασα τὸν Φειδίαν εἰς τὴν ἀνέγερσιν τοῦ ναοῦ τούτου; Τίς ἡ ἐνόησις τοῦ μέτρου, ἡ ἐχρήσατο; Εἶχεν ἐνόησις μέτρου; Ἴδου τὸ πρόβλημα, τὸ ὁποῖον δεόν νὰ λύσῃ ἡ ἀρχιτεκτονική, πρόβλημα ἐνδιαφέρον ἐπίσης τὴν τέχνην ὡς καὶ τὴν ἐπιστήμην. Καὶ πραγματικῶς, πῶς μὲ τοιαύτας πρωτοτύπους ἀναλογίας, τοσοῦτον δυσνόητους, κατάρθρωσεν ὁ Ἕλληνας ἀρχιτέκτων τοσοῦτον καταπληκτικὸν ἀποτέλεσμα; Ἡ εἶχεν ἀρχὴν τινα, ἥτις μᾶς διαφεύγει, ἡ εἶχεν ἔξοχόν τινα τέχνην ὅπως συναρμογήσῃ ἐκ τῶν προτέρων μέτρα τοσοῦτον ξένον πρὸς ἄλληλα καὶ συλλάβῃ τὴν λαμπρότητα τοιοῦτου οἰκοδομήματος.

Ὁ τὴν Ἑλλάδα, τὴν μεσημβρινὴν Ἰταλίαν ἢ τὴν Σικελίαν διατρέχων τεχνίτης ἐκπλήττεται βλέπων τοὺς ἀρχαίους ναοὺς τοσοῦτον ἀνωτέρους κατὰ τὴν ὠραιότητα τῶν ναῶν ἐκείνων, οὗς οἱ νεώτεροι ἀναγείρουσι κατὰ τὸ ἀρχαῖον σχέδιον. Βέβαιον εἶναι ὅτι ἡ ἐντύπωσις τῶν ἐρειπίων καὶ τοῦ παρὰ τοῦ ἡλίου δοθέντος αὐτοῖς χρωματισμοῦ προστίθεται εἰς τὴν τῆς ἀρχιτεκτονικῆς ἀλλ' ὠραῖος ναὸς εἶναι πάντοτε ὠραιότερος ἢ τὰ ἐρείπια αὐτοῦ, τὰ ὁποῖα δὲν μᾶς συγκινοῦσιν εἰμὴ μόνον διὰ τῶν ἀναμνήσεων, ἀλλ' ἐν ἡμῖν διεγείρουσι. Ὅθεν δὲν εἶναι δίκαιον νὰ εἴπωμεν ὅτι καὶ οἱ ναοὶ τῆς Ἑλλάδος εἶναι ἀνώτεροι τῶν ἐν Γαλλίᾳ· τοῦτο προέρχεται μόνον ἐκ τῆς ἰδέας ὅτι ὁ ἄνθρωπος τὰ παρελθόντα θεωρεῖ πάντοτε καλλίτερα τῶν παρόντων.

Τὴν ἀπάτην ταύτην διασκεδάζει εὐκόλως ἡ ἀνάλυσις τοῦ ἔργου. Ὡς πρὸς τὸν Παρθενῶνα δὲ ἡ ἀνάλυσις ἀνακαλύπτει ἐν αὐτῷ νέας καλλολογίας, ὡς ἐπιπόλαιον βλέμμα δὲν δύναται νὰ ἐν-

νοήσῃ. Ὁ Φειδίος θέλων ἐν τῷ ναῷ τῆς Παλλάδος νὰ ἐκφράσῃ τὴν ἰδέαν τῆς διαρκείας, ἔδωκεν εἰς τὸ σύνολον τοῦ οἰκοδομήματος τὸ σχῆμα τὸ παριστῶν τῷ ὀφθαλμῷ τὴν ἐντελεστάτην στερεότητα. Τὸ σχῆμα, τὸ ὁποῖον εἶναι τὸ ἀκαταλληλότατον νὰ δώσῃ τὴν ἰδέαν τῆς στερεότητος εἶναι ἐκεῖνο, τοῦ ὁποῦοι ἡ βάσις εἶναι στενὴ καὶ τὸ ἄνω μέρος ἐκτείνεται. Πῶς εἶναι δυνατόν νὰ αἰσθανώμεθα ἡσυχίαν πνεύματος ὅταν ὀγκώδεις βράχοι φαίνονται ἐπικαθήμενοι ἐπὶ τῆς πτώσεως των καταστροφῆν; Καὶ διὰ τὸν ὀφθαλμὸν καὶ διὰ τὴν ἐπιστήμην, ἡ στερεότης τῶν σωμάτων αὐξάνει διὰ τῆς πλατύσεως τῆς βάσεως αὐτῶν· ἡ δρῦς εἶναι στερεωτέρα τοῦ ἰσχυροῦ κορμοῦ τοῦ φοίνικος, καὶ αἱ πυραμίδες παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Νείλου εἶναι αἰώνια συγκρινόμεναι πρὸς τὰ ἐφήμερα κωδωνοστάσια τῶν ὄχθων τοῦ Ἄρνου. Ὁ Φειδίος ἔδωκεν εἰς τὸν ναὸν αὐτοῦ σχῆμα πυραμίδος κεκομμένης (κολοβῆς), ἔδωκεν εἰς τοὺς κίονας κλίσιν πρὸς τοὺς τοίχους τοῦ σηκοῦ καὶ τοῦ ὀπισθοδόμου· οἱ κίονες τοῦ περιστυλίου καὶ αὐτοὶ ἔλαβον κλίσιν πρὸς τὰ ἔνδον, καὶ πρὸ πάντων οἱ ἀκρογωνιαῖοι κίονες, ἐφ' ὧν κυρίως φαίνεται ἐρειδόμενον τὸ ὄλον οἰκοδομημα. Ὁ ζιτῶν ἐνώπιον τοῦ Παρθενῶνος νὰ συλλάβῃ καθαρὰν ἰδέαν περὶ τοῦ συνόλου τοῦ ναοῦ, δύναται νὰ φαντασθῇ δέμα εὐθειῶν γραμμῶν, αἵτινες ἀκολουθοῦσι τὰς γωνίας τῶν τοίχων καὶ διέρχονται διὰ τοῦ ἄξονος τῶν κίωνων· αἱ γραμμαὶ αὗται, ἐκτεινόμεναι κατὰ διάνοιαν ὑπεράνω τοῦ οἰκοδομήματος, προσεγγίζουσι ἀλλήλαις καὶ ἐνοῦνται ὑψηλὰ ἐν τῷ αἰθέρι· ἀντιστρόφως δὲ πάλιν εἰσδύουσι εἰς τὴν γῆν χωριζόμεναι ἀπ' ἀλλήλων καὶ φαίνονται ὡσεὶ προσηλωμέναι διὰ παντός. Ἡ κλίσις τῶν τοίχων καὶ τῶν κίωνων εἶναι αἰσθητὴ τῷ ὀφθαλμῷ· κεχωρισμένον ἕκαστον μέρος ἤθελε φαίνεσθαι ἑτοιμώροπον· ἐνωμένον δὲ ὅλα τὰ μέρη ἀποτελοῦσι σύνολον ἀκλόνητον.

Ὁ Ληκ καὶ ἄλλοι Ἄγγλοι ἐπιστήμονες κακῶς ὑποθέτουσι ὅτι ὁ Φειδίος εἶχεν ὑπ' ὄψιν τὴν πραγματικὴν στερεότητα καὶ διάρκειαν τοῦ ἔργου του. Οὐδέποτε πρέπει νὰ λησμονῆ τις ὅτι οἱ νόμοι τῆς στατικῆς (ἐπιστήμης τῆς ἰσορροπίας τῶν σωμάτων) δὲν ἐφαρμόζονται ποτὲ αὐστηρῶς εἰς οἰκοδομημα ἐκ μεγάλων ὀγκολίθων συνηρμοσμένων ἄνευ ἀσβέστου καὶ ἐνίοτε ἐστιλπνωμένων· ἡ μεγαλητέρα πραγματικῶς στερεότης κατορθοῦται ὅταν ἕκαστον μέρος ἐπικαθῆται μόνον ἐπὶ τοῦ στηρίζοντος αὐτὸ τεμαχίου, καὶ δὲν ἐνεργῇ εἰμὴ διὰ τῆς καθέτου μόνον.

Ἀνάγκη ἦτο νὰ ἐνδιατρίψωμεν εἰς τὰ ζητήματα ταῦτα, διότι τὰ συγγράμματα ἀνδρῶν σφῶν μὲν, ἀλλ' ὑπὲρ τὸ δεόν ἴσως προκατειλημμένων ὑπὸ μιᾶς ἰδέας, διέδωσαν τὴν ἐσφαλμένην γνώμην, ὅτι οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες ἀπέβλεπον

πρὸ παντός ἄλλου εἰς τὴν στερεότητα τῶν οἰκοδομῶν των.

Βεβαίως ἐν τῷ πνεύματι τῶν Ἑλλήνων ἐγκρατεῖα νὰ φροντίσωσι πρότερον περὶ τῆς ὠραιότητος· μὴ παρορῶντες τὴν στερεότητα, ἠθέλησαν νὰ δώσωσιν εἰς τὰ μνημεῖα αὐτῶν τὸ φαινόμενον μᾶλλον τῆς στερεότητος ἢ τὴν στερεότητα αὐτῆν. Ἐχομεν πρὸς τοῦτο ἀνάγκην τρανωτέρου παραδείγματος τοῦ ναοῦ τῆς Παλλάδος Ἀθηνᾶς;

Τὸ μεγαλεῖον τὸ παρουσιάζομενον ἐν τῷ συνόλῳ τοῦ Παρθενῶνος εὐρηται καὶ ἐν τοῖς μέρεσιν αὐτοῦ, εὐρηται εἰς τοὺς κίονας, εἰς τὰ κιονόκρανα, εἰς τὰ ἀετώματα, καὶ εἰς αὐτὰς τὰς πύλας ἀκόμη. Ἡ διάταξις τῶν κίωνων τοῦ Παρθενῶνος ἀπομακρύνεται ἀπὸ τοῦ κυλινδρικοῦ σχήματος καὶ πλησιάζει τὸν κώνον· στενώτεροι πρὸς τὸ ἄνω μέρος, ἔχουσι βάσιν πλατεῖαν καὶ στερεὰν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους. Τὸ πνεῦμα τοῦ Ἑλλήνου τεχνίτου ἐνόησεν, ἀπὸ τῆς ἀρχαιοτάτης ἡδὴ ἐποχῆς, ὅτι κίων πλησιάζων τὸ σχῆμα τοῦ κυλίνδρου, ὅπως φαίνεται στερεός, ἔχει ἀνάγκην βάσεως πλατυτέρας αὐτοῦ. Ἐδωκε λοιπὸν στυλοβάτην εἰς τὸν Ἰωνικὸν καὶ εἰς τὸν Κορινθιακὸν ρυθμὸν· ἀλλ' ὁ δωρικὸς κίων ἀρκεῖ αὐτὸς ἑαυτῷ καὶ δύναται ἄνευ ξένης βοηθείας νὰ ἴσταται ὀρθῶς καὶ εὐθύς. Ἐπομένως μεγαλεῖον περισσώτερον ὑπάρχει ἐν τῷ δωρικῷ κίονι, ἢ ἐν τοῖς κίονι τῶν δύο ἄλλων ρυθμῶν· διότι οὗτοι μὲν φαίνονται πράγματι θεθειμένοι ἐπὶ τῆς λιθοστρώσεως τοῦ ναοῦ, ἐν ᾧ τοῦναντίον αἱ ῥαβδώσεις τοῦ δωρικοῦ κίονος, λοξῶς κατερχόμεναι καὶ στηριζόμεναι ἐπὶ τοῦ γυμνοῦ ἐδάφους, φαίνονται ὡσεὶ εἰσδύουσαι ἐντὸς τῆς γῆς, ἐκτεινόμεναι, καὶ μὴ δυνάμεναι πλέον ν' ἀποσπασθῶσι.

Ἐπίσης καὶ τὸ δωρικὸν κιονόκρανον εἶναι σοβαρώτερον τοῦ τῶν ἐτέρων δύο ρυθμῶν. Ὁ Βιτρούβιος λέγει ὅτι οἱ ἀρχαῖοι συνέλαβον τὸν Ἰωνικὸν κίονα, ἀκολουθοῦντες τὰς ἀναλογίας τοῦ γυναικείου σώματος, ἐπιμηκέστερον καὶ ἀσθενέστερον, στηριζόμενον ἐπὶ τῆς βάσεως του ὡς ἐπὶ κρηπίδος καὶ κεκοσμημένον διὰ κομφοῦ κιονόκρανου, ὡς ἡ κεφαλὴ τῆς γυναικὸς κοσμεῖται διὰ τῶν εὐστρώχων.

Τίς δὲν ἀνέγνωσε παρὰ τῷ Ῥωμαίῳ τούτῳ συγγραφεῖ τὴν χαρίεσσαν ἱστορίαν τῆς Κορινθίας γυναικός; Αὕτη ἀπέθανε προῶρως· ἡ τροφὸς αὐτῆς ἔφερεν ἐπὶ τοῦ τάφου τῆς τὰ ἀντικείμενα, τὰ ὁποῖα ἠγάπα ζῶσα. Τὸ κἀνίστρον τεθὲν ἐπὶ τῆς ρίζης ἀκάνθησεν ἐκύρτωσε τὰ νεκρὰ αὐτῆς φύλλα, τὰ ὁποῖα περιεκάλυψαν αὐτό. Ὁ Καλλιμάχος συνέλαβεν ἐκ τούτου τὴν ἰδέαν τοῦ Κορινθιακοῦ κιονόκρανου. Ἄλλ' οὐδέτερος τῶν δύο τούτων ρυθμῶν συμφέρει τὴν σοβαρὰ Ἀθηνᾶ· αὐτῆς τὴν κεφαλὴν περιεκαλύπτει ἡ περιεκαλαία, καὶ τὴν αἰγίδα προτιμᾷ τοῦ κἀνίστρον. Οἱ θριγκοὶ τοῦ Παρθενῶνος εὐρίσκονται μετὰ τῶν

ἐπιλοπίων μερῶν τοῦ ναοῦ ἐν πλήρει ἀρμονίᾳ· διαίρουνται δὲ εἰς δύο στρώσεις, ὧν ἡ μὲν κατωτέρα κοσμεῖται διὰ χρυσῶν ἀσπίδων καὶ ἐπιγραφῶν, ἡ δὲ ἀνωτέρα χωρίζεται διὰ τῶν τριγλύφων, καὶ περιεῖχεν ἀνάγλυφα. Τὰ ἐπιστύλια ἐστηρίζοντο ἐπὶ τῶν τετραγώνων πινακιδίων τῶν κιονοκράνων καὶ τῶν στερεῶν κίωνων τοῦ περιστυλίου. Καὶ ἐνταῦθα πρέπει νὰ θαυμάσῃ τις μίαν πρόδοον τῆς τέχνης παρὰ τοῖς Ἕλλησι· οἱ θριγκοὶ τοῦ Παρθενῶνος ἔχουσι δύναμιν καὶ οὐχὶ θάρος· ἡ δύναμις αὕτη δὲν εἶναι ἡ δύναμις θεοῦ οἷος ὁ Ζεὺς ἢ ὁ Ποσειδῶν, εἶναι ἡ δύναμις θεᾶς, ἥτις ἐμπνέει καὶ ἀπονέμει ἐνίοτε τὸ δίκαιον, ἥτις ὅμως καίτοι κρατοῦσα τὸ δόρυ καὶ τὴν ἀσπίδα, διατηρεῖ οὐχ ἥττον τὴν μορφήν παρθένου.

Εἰς ἀρχαιοτέραν ἐποχὴν ἡ τέχνη δὲν διεκρίνεν ἀκόμη τὴν ἔμφρονα δύναμιν ἀπὸ τῆς ζωῶδους ῥώμης. Τοιαύτη σύγχυσις ὑπάρχει ἐν τῷ ναῷ τοῦ Ποσειδῶνος ἐν Κορίνθῳ. Τοῦ ναοῦ τούτου δὲν σώζονται εἰμὴ ἐπτὰ λίθινοι κίονες, ἠκρωτηριασμένοι, μὲ πλατεῖας ῥαβδώσεις, μὲ κιονόκρανα παχέα καὶ βαρέα· οἱ πέντε ἐξ αὐτῶν ὑποστηρίζουσι τὴν πρώτην βάσιν θριγκοῦ, ὅστις φαίνεται ὡς καταθλίβων αὐτούς. Οἱ κίονες οὗτοι ἐμπρῆπουσι ἀναμφιβόλως εἰς τὸν Ποσειδῶνα τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, θεὸν ἰσχυρὸν μὲν, ἀλλὰ βάρβαρον ἔτι· δὲν ἀρμόζουσιν ὅμως πλέον εἰς τοὺς χρόνους τοῦ Φειδίου.

Ἀνάλογος σύγκρισις θέλει καταδείξει τὴν ὠραιότητα τῶν εἰσόδων τοῦ Παρθενῶνος. Γνωστὸν εἶναι τὸ δωρικὸν οἰκοδομημα τῶν Μυκηνην, περὶ οὗ εἰσέτι ἐρίζουσιν οἱ ἀρχαιολόγοι, ὁ λεγόμενος τάφος τοῦ Ἀγαμέμνονος. Ἡ κυρία αἶθουσα ἔχει τὸ σχῆμα κυψέλης· λελαξευμένος ἐντὸς λόφου λαμβάνει τὸ φῶς διὰ θύρας ἐχούσης τρίγωνον ἄνοιγμα, τὸ ὁποῖον ἴσως περιεῖχεν ἄλλοτε ἀνάγλυφον. Αἱ τρεῖς θύραι τοῦ Παρθενῶνος ἔχουσι καὶ αὐταὶ τὸν δωρικὸν ρυθμὸν· διὰ νὰ συμφωνήσωσι πρὸς τὸ κωνικὸν σχῆμα τῶν κίωνων καὶ τὴν κλίσιν τῶν τοίχων, ἔπρεπε νὰ ἦναι πλατύτεροι πρὸς τὰ κάτω· οὕτω θὰ ἀπέκτων πλάτος καὶ μεγαλοπρέπειαν, ἣν δὲν ἔχουσι αἱ εὐθείαι γραμμαὶ τῶν νεωτέρων θυρῶν. Ἀλλὰ καὶ ἐνταῦθα φόβος ἦτο μὴ ὁ δωρικὸς ρυθμὸς συγχύσῃ τὴν σοβαρότητα μὲ τὸ βαρῦ. Αἱ θύραι τῶν Μυκηνην εἶναι πολὺ ταπειναί, ὥστε οὔτε χάριν οὔτε κομψότητα ἔχουσι. Ὁ Φειδίος ὅμως, συλλαβὼν ἐν τῇ προστάτιδι τῶν Ἀθηνῶν θεᾶ τὴν εὐγένειαν τῆς θυγατρὸς τοῦ Διὸς καὶ τὴν χάριν ἀθανάτου παρθένου, ἠθέλησε νὰ τῇ δώσῃ οἴκημα, οὐ τινος ὅλα τὰ μέρη νὰ τῇ ἦναι εὐχάριστα· ἐπομένως ἔδωκεν εἰς τὰς εἰσόδους τοῦ ναοῦ τὸ μεγαλεῖον τῶν θυρῶν τοῦ δωρικοῦ ρυθμοῦ· ἀλλὰ διὰ νὰ δώσῃ εἰς αὐτὰς τὴν κομψότητα, συνέσφιγγεν ὀλίγον τὰς ὑπὲρ τὸ δεόν κεκλιμένας πλευρὰς καὶ ἠύξησε τὸ ὕψος αὐτῶν.

Οὕτως ἐν τοῖς χρόνοις τοῦ Περικλέους ἡ τέχνη, ἡ θρησκεία καὶ ἡ καλκισθησὶα ἐνέπνευσαν εἰς τοὺς μεγάλους ἀνδρας ἔργα ἐντελῆ καὶ ἐν τῷ συνόλω καὶ ἐν τοῖς μέρεσιν αὐτῶν. Ὁ αἰὼν τοῦ Περικλέους οὐδεμίαν τέχνην ἐφεύρε, πλὴν ὅλας ἐτελειοποίησε, καὶ αὐτὰ τὰ ἐμπόδια καὶ αὐτὰ τὰ ἐλαττώματα τῶν ἀρχαιοτέρων ἐγένοντο ἀφορμαὶ μείζονος ἀναπτύξεως καὶ προόδου, καὶ ἐν ᾧ οἱ κίονες, τὰ ἐπιστύλια, αἱ θύραι ἐλάμβανον σχήματα κομψότερα, τὸ ἀδύνατον τοῦ συνδυάζειν μετόπισ ἀμοίαις μετὰ κίωνων ἐν ὁμοίᾳ ἀποστάσει, ἡ δυσκολία αὕτη, ἡ ἐνυπάρχουσα ἐν τῷ δωρικῷ ρυθμῷ, ἥτις ἀπῆλπιζε τοὺς Ῥωμαίους ἀρχιτέκτονες, ὑπῆρξε διὰ τοὺς Ἕλληνας ἀφορμὴ νὰ δώσωσιν εἰς τοὺς ναοὺς αὐτῶν καὶ μεγαλοπρέπειαν καὶ δύναμιν μεγαλειτέραν.

Τοιαῦτα εἶναι ἐν συνόλω καὶ ἐν τοῖς μέρεσι τὰ κυριώτερα προτερήματα τοῦ Παρθενῶνος, δι' ὧν ὕψος τὸν νοῦν μας καὶ γενεῆ ἐν τῇ ψυχῇ ἡμῶν τὴν ιδέαν τῆς θεῆς δυνάμεως καὶ τῆς αἰωνιότητος. Πρέπει ὡσαύτως νὰ μάθωμεν τι ἐν τῷ ναῷ τούτῳ τέρπει καὶ συγκινεῖ ἡμᾶς. Τὸ κάλλος δὲν εἶναι ἀπλῶς ἐντέλειά τις τῆς θεότητος, διακεκριμένη καὶ κεχωρισμένη ἀπὸ τῶν ἄλλων ὅλη ἡ φύσις τῆς εἶναι ὠραία, καὶ τὸ πνευμά μας εὐχαριστεῖται εἰς τὸ συλλαμβάνειν αὐτήν.

Ἐὰν ἡ Ἀφροδίτη ἦναι ἡ προσωποποίησις τοῦ κάλλους, δὲν ἔπειτα ὅτι καὶ ὁ Ζεὺς, ὁ πατήρ τῶν θεῶν, ἡ Ἀθηνᾶ, ὁ Ἀπόλλων, ἡ Ἀρτεμις εἶναι ἐστρημένοι κάλλους ὅτι μὲν ἔχουσι τὸ ἀνδρικὸν κάλλος μὲ τὰς τολμηρὰς καὶ διαγεγραμμένας μορφάς, οἱ δὲ τὸ γυναικεῖον κάλλος μὲ γραμμὰς ἠπίας καὶ στρογγύλας. Οἱ Ἕλληνες πρὸ πολλοῦ εἶχον ἐννοήσει ὅτι καὶ ἐν τῇ ἀρχιτεκτονικῇ, ὡς ἐν ἀπάσαις ταῖς τέχναις, αἱ καμπύλαι γραμμῆ καὶ αἱ στρογγύλαι ἐπιφάνειαι εἶναι ὠραιότεραι τῶν εὐθειῶν καὶ ἐπιπέδων γραμμῶν ἐνόμισαν λοιπὸν ὅτι δίδουσι εἰς τοὺς ναοὺς τῶν ἀρετῶν ἀκρίθειαν, ἐὰν αἱ ὑποθετικαὶ γραμμῆ, αἱ ἀποτελοῦσαι τὸ σχῆμα, ὡς αἱ κλίσεις τῶν τοίχων καὶ οἱ ἄξονες τῶν κίωνων, αὐταὶ μόνον ἦσαν εὐθεῖαι γραμμαῖ θεῖα ἐμπνεύσει ἐκαμπύλωσαν τὰ πραγματικὰς γραμμὰς τῶν ἐπιστυλίων, τῶν βαθμίδων, τῶν ζωφόρων.

Ἐκ τούτου προῆλθεν ὅτι ἐν ᾧ τὸ γενικὸν σχῆμα τοῦ Παρθενῶνος εἶναι σχῆμα ἡρωητισμένης πυραμίδος, αἱ γωνίαι αὐτῆς τῆς πυραμίδος εἶναι γραμμῆ καμπύλαι, καὶ ἐξαιρέσει μερῶν τινῶν ἢ ἐσωτερικῶν ἢ πολὺ μικρῶν ὥστε νὰ φανῇ μεγάλη καμπύλη, ἐν τῷ Παρθενῶνι δὲν ὑπάρχουσι εὐθεῖαι γραμμῆ.

Συνειθισμένοι εἰς τὰς εὐθείαις γραμμὰς ἀποροῦμεν ἐλέποντες τοὺς πρωτοτύπους ναοὺς τῆς Ἑλλάδος καὶ δὲν δυνάμεθα νὰ ἐννοήσωμεν διατὶ προξενούσιν ἡμῖν τσακύτην εὐχαρίστησιν ὁ δὲ φθαλμὸς ἡμῶν τέρπεται ἐκ πρώτης ἀρχῆς καὶ

διατρέχει ἀπροσκόπτως τὰς βαθμίδας, τὰ ἐπιστύλια, τὰς ζωφόρους. Ὁ ἀρχιτέκτων μετρεῖ κατὰ τὸν τρόπον τὰ διάφορα μέρη καὶ εὐρίσκει τάχιστα τὴν μυστηριώδη ταύτην πηγὴν τῆς τέρψεως.

Ἡ Ἑλληνικὴ τέχνη, γεννηθεῖσα ἐκ τῆς φύσεως καὶ ἐξ ἀρχῆς παρ' αὐτῆς ἐμπνευσθεῖσα, ἐκαμπύλωσε τὰς βαθμίδας καὶ τὸ ἔδαφος τῶν ναῶν, τοὺς θρηγκοὺς καὶ τὰ γείσα, ὅπως ἡ φύσις ἐκαμπύλωσε τὴν θάλασσαν, τὸν ὀρίζοντα καὶ τὰς ῥάχεις τῶν ὄρεων. Οἱ κεκλιμένοι τοῖχοι τοῦ σηκοῦ καὶ τοῦ ὀπισθοδόμου εἶναι καὶ αὐτοὶ ἐν ἀρμονίᾳ πρὸς τὰ λοιπὰ μέρη τοῦ ναοῦ.

Οὕτως ἡ Ἑλληνικὴ τέχνη ἐφθασε βαθμηδὸν εἰς τὴν ἐντέλειαν, ἀφ' οὗ ἀπὸ τῶν πρώτων αὐτῆς χρόνων κατέδειξεν ὅλην αὐτῆς τὴν δύναμιν. Ὅ,τι ἡ ἐργασία αἰώνων προσέθηκεν εἰς τὰ ἀρχιτεκτονικὰ ἔργα εἶναι κυρίως ἡ ἀκρίθειαν ἐν ταῖς ἀναλογίαις, ἐξ ἧς προῆλθεν ἡ χάρις. Τὸ αὐτὸ δύναται τις νὰ παρατηρήσῃ καὶ εἰς τὰ ἔργα τῆς γλυπτικῆς, τὰ ὁποῖα ἐν ἀρχῇ, ὅτε ἀπέβλεπον οἱ τεχνῖται κυρίως εἰς τὸ μεγαλεῖον καὶ τὴν μεγαλοπρέπειαν, ἦσαν τραχέα καὶ σκληρὰ κατὰ τὸν τρόπον τοῦ σώματος ἔχασαν τὸ τραχὺ, αἱ μορφῆ εἰργάζοντο στρογγυλότεραι, αἱ κινήσεις κατέστησαν μαλακαὶ καὶ φυσικαὶ καὶ αὐτὴ ἡ δύναμις τοῦ Ἡρακλέους δὲν ἐξικεῖται τὴν χάριν. Οὕτω διὰ νὰ διατηρήσωσι τὴν δύναμιν ὁμοῦ μετὰ τῆς χάριτος, οἱ δωρικοὶ κίονες ἔπρεπε νὰ ὁμοιάσωσι πρὸς λίαν ἐπιμήκειν κίονες ἔὰν παραβάλλωμεν μετὰ αὐτῶν τοὺς ἐν Ἑλλάδι σωζομένους τοιοῦτους κίονας, θέλωμεν πεισθῆ ὅτι οὐδέποτε ἔλειψεν ἐξ αὐτῶν ἡ δύναμις καὶ ὅτι πρὸ πάντων ἀπέκτησαν χάριν. Ἐὰν ἡ δύναμις ἦναι ἐν τῇ βραχύτητι, ἡ κομψότης τὸναντίον εἶναι ἐν τῷ ὕψει καὶ τῇ ἐλαφρότητι τῆς στήλης. Οἱ κίονες τοῦ ἐν Κορίνθῳ ναοῦ τοῦ Ποσειδῶνος ἔχουσι ὕψος δύο ἡμισυ μόνον φορὰς περισσότερον τοῦ κιονοκράνου τὸ αὐτὸ ὕψος εἶχον καὶ οἱ δωρικοὶ κίονες, ὧν τεμάχια κείνται ἐν ταῖς ὁδοῖς τῶν Μεγάρων. Οἱ κίονες οὗτοι κατὰ πολὺ ἀρχαιότεροι τοῦ Παρθενῶνος ἔχουσι περισσότερον δύναμιν τῶν τοῦ Φειδίου ἄλλ' εἶναι αὕτη δύναμις ὀλίγον βάρβαρος, ἥτις ἐγκεῖται τόσον εἰς τὸν ὄγκον ὅσον καὶ εἰς τὸ σχῆμα, ὅπως ἡ δύναμις τῶν Κυκλωπέων τειχῶν τῆς Τίρυνθος ἢ τῶν Μυκηνῶν παραβαλλομένη πρὸς τὸ μεγαλεῖον τῶν κανονικῶν ὀγκολίθων τῆς Πυλῆς. Ὁ νοῦς ὁ συλλαβῶν τὸ μέγα ἐλεφάντινον τῆς Ἀθηνᾶς ἀγαλμα ἠδυνήθη νὰ ἐνώσῃ ἐν τοῖς κίονσι τοῦ ναοῦ αὐτῆς τοὺς δύο χαρακτῆρας τῆς θεᾶς, τὸ ἀνδρικὸν μεγαλεῖον τοῦ πνεύματος καὶ τὴν χάριν τοῦ γυναικεῖου κάλλους.

Οἱ Ἕλληνες ἀφιέρουν εἰς τὴν θεότητα τὰ ἀριστουργήματα τοῦ πνεύματός των, καὶ ἐξ ὅλων τῶν ἀριστουργημάτων οἱ ναοὶ τῶν Θεῶν

μετὰ δυσκολίας ἀνακαλύπτει ὅλας τὰς συναρμογάς.

EMILE BURNOUF

Πρόφ. Δευτεροῦτης τῆς ἐν Ἀθήναις Γαλλικῆς Σχολῆς.

*Ἐπιτομὴ συνέχισι.

ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΙ ΚΑΙ ΔΕΚΑΒΟΥΛΕΣ

Ἡ Ἡ ΑΝΑΚΑΛΥΨΙΣ ΤΟΥ ΟΞΥΓΟΝΟΥ

Μετὰφρασις Σ. Μ.**

Ὁ περιφανὴς Ἀρχὼ δρθῶς εἶπεν, ὅτι αἱ μεγάλα ἀνακαλύψεις καίπερ ἔχουσαι σπουδαίωτα ἀποτελέσματα δὲν συνεπισύρουσι πάντοτε τὴν προσοχὴν τοῦ κοινῶν. Τὰ πολιτικὰ γεγονότα καὶ αἱ μεγάλα στρατιωτικὰ πράξεις ἐγγυράσσονται συνήθως βαθύτερον εἰς τὴν μνήμην τῶν ἀνθρώπων παρὰ τὰ εἰρηνικὰ ἔργα τῶν ἐπιφανῶν σοφῶν, ἅτινα συντελοῦσιν εἰς τὴν αὐξησιν τῆς εὐημερίας τῶν κοινωνιῶν.

Ἡ κατὰ τῆς τοιαύτης τάσεως τῶν ἀνθρώπων ἀντίδρασις δὲν εἶναι ἀνωφελής, διὸ εἶναι ἀξιοσυγχαρητηρίων οἱ κάτοικοι τῆς Ἀγγλικῆς πόλεως Βιρμιγγάμ, οἵτινες τῇ 4 Αὐγούστου τοῦ 1874 δι' ἐορτῆς λαμπρᾶς ἐώρτασαν τὴν ἐκατονταετηρίδα τῆς μεγάλης ἐπιστημονικῆς ἐφευρέσεως τοῦ συμπολίτου αὐτῶν Πριέστλεϋ (Priestley), τῆς γενομένης τῇ 4 Αὐγούστου τοῦ 1774. Ἐν τῇ εἰρημένῃ πόλει ἐπιτροπὴ συστάσα τῇ φροντίδι τοῦ βιομηχανοῦ Ἀγγλοῦ S. Timmins καὶ συλλέξασα τὰ ἀναγκαῖα χρήματα, ἀνίδρυσεν ἀνδριάντα τοῦ μεγάλου χημικοῦ τοῦ ἀνακαλύψαντος τὸ ἀέριον τοῦ ὀξυγόου. Τελετὴ δὲ σοβαρὰ ἀνεκάλεσεν εἰς τὴν μνήμην τῶν ἐορταζόντων χρονολογίαν ἀνεξάλειπτον ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῶν ἐπιστημῶν καὶ ἐπανήγαγεν οἶονεῖ ἐν τῇ ζωῇ ἀνακαλύψιν, ἧς τὰ πολύτιμα ἀποτελέσματα εἶναι ἀξία πάσης προσοχῆς.

Τὸ ὀξυγόον εἶναι τὸ ζωοποιὸν ἀέριον τῆς ἀτμοσφαιρας, ἐν ἧ εὐρίσκεται μεμιγμένον μετ' ἀζώτου, ἀερίου ἀδρανούς, ἔχοντος οὕτως εἰπεῖν ἀντιθέτους πρὸς τὰς τοῦ ὀξυγόου ιδιότητας. Τὸ ὀξυγόον συντηρεῖ τὴν ζωὴν τῶν ζῶων, ζωπυρεῖ τὴν καῦσιν, ἐνῶ τὸ ἀζώτον θανατοῖ τὸ εἰσπνέον αὐτὸ ἐμφυχον ὄν, καὶ σβύνη τὴν ἐντὸς αὐτοῦ τεθειμένην φλόγα. Τὰ ἀόρατα κύματα τοῦ ἀέρος, τοῦ ὠκεανοῦ τούτου ἐν ᾧ εἴμεθα βεβυθισμένοι, περιέχουσι εἰς στρογγύλον ἀριθμὸν 21 ὄγκους ὀξυγόου καὶ 79 ἀζώτου.

Ὀλίγοι γινώσκουσι τὰς δοκιμασίας, αἱ ὑπέστη ἡ ἀνακάλυψις τῶν δύο τούτων ἀερίων διὰ μέσου τῶν αἰώνων, καὶ τὴν μεγίστην ἀξίαν τοῦ κτήματος τούτου, ὅπερ ἀπέκτησεν ἡ ἐπιστήμη διὰ τῆς ἀνακαλύψεως αὐτῶν. Βραχεῖα ἐξιστόρησις τούτων θέλει καταδείξει εἰς τοὺς ἀναγνώσας διὰ τί ὁ Πριέστλεϋ καὶ ὁ Λαβοαζιὲ ἐθεωρήθησαν ἀξιοὶ ἀνδριάντος, καὶ πλειότερον λέγομεν ἐθεωρήθησαν ἀξιοὶ τῆς εὐγνωμοσύνης καὶ τοῦ σεβασμοῦ τῶν μεταγενεστέρων.

ὑπερέχουσι κατὰ τε τὸ μεγαλεῖον καὶ τὴν μεγαλοπρέπειαν. Οἱ ἀνθρώποι ὅ,τι οἰκοδομοῦσιν οἰκοδομοῦσι δι' ἑαυτούς οὕτω πρὸς διέγερσιν ἐν ταῖς ἰδίαις αὐτῶν ψυχαῖς τοῦ θρησκευτικοῦ αἰσθήματος ἀφιερῶσιν εἰς τὴν θεότητα ναοὺς, ὧν αὕτη οὐδαμῶς χρήζει. Ἡ ψυχὴ ὑψοῦται πρὸς τὴν θεότητα διὰ τοῦ αἰσθήματος καὶ τῆς ιδέας, καὶ ἡ τέρψις τῆς ἀκοῆς ἢ τῆς δράσεως συντελεῖ καὶ αὕτη εἰς τὴν ὠραιότητα τῶν ναῶν καὶ εἰς τὴν ἐντύπωσιν τῶν θρησκευτικῶν τελετῶν. Οἱ Ἕλληνες τεχνῖται ἐγνώριζον πᾶν ὅ,τι δύναται νὰ τέρψῃ τὴν δρασιν. Τὸ φῶς εἶναι ὠραιότερον τοῦ σκότους τὸ φῶς εἶναι ἡ εἰκὼν τῆς εὐφύιας. Ὁ Φειδῖας πρὸς τιμὴν τῆς Ἀθηνᾶς συνέλαβε τὸ σχέδιον ναοῦ ἀνοικτοῦ, ἐν ᾧ ν' ἀνανακλατῆται ἐλευθέρα ἡ καθαρά τοῦ ἡλίου λάμψις. Ὁ σκῆλος, τὸ κατοικητήριον τῆς θεᾶς, ἐσχημάτιζεν ὑπὸ τὸν οὐράνιον θόλον ἀνοικτὸν χωρὸν, καὶ τὸ ἀγαλμα τῆς θεᾶς ἦτο ἐν τῷ μέσῳ αὐτοῦ. Ἐκατέρωθεν ὑψοῦντο δύο σειραὶ δωρικῶν κίωνων, ὧν οἱ τῆς κάτω σειρᾶς ἦσαν δις ὑψηλότεροι τῶν τῆς ἄνω ἔχωρίζοντο δὲ δι' ἐπιστυλίον κομψῶς κεκοσμημένου ἐπιστύλιον ἔστεφεν ὡσαύτως τοὺς κίονας τῆς δευτέρας σειρᾶς εἰς τὸ βάθος τοῦ σηκοῦ ὀπισθεν τοῦ ἀγάλματος τῆς θεᾶς δὲν ὑπῆρχον κίονες, ἀλλ' εἰς κίων ἴστατο ἑκατέρωθεν τῆς εἰσόδου, καὶ οὕτω συνεπληροῦτο τὸ περιστύλιον. Αἱ δύο αὗται σειραὶ τῶν κίωνων ἐσχημάτιζον στοὰν μεγαλοπρεπῆ καὶ κομψὴν συνάμα, ἐν τῇ ὁποῖα ἀνηρῶντο ἀναμφιβόλως αἱ ὑπὸ τῶν εὐσεβῶν ἀφιερῶμεναι εἰκόνες καὶ αἱ εἰκόνες μεγάλων τινῶν ἀνδρῶν, σωτῆρων τῆς πατρίδος. Ὁ Βιτρούβιος ἀναφέρει ὅτι οἱ ἀρχαῖοι ἐπολλαπλασίαζον τὰς βεβδῶσεις τῶν ἐσωτερικῶν κίωνων, διότι οἱ κίονες οὗτοι ἦσαν μικρότεροι τῶν ἄλλων οὕτως ὁ ὀρθαλμὸς διέτρεχε περισσώτερας καμπύλας γραμμὰς, καὶ τὸ οἰκοδόμημα ἀπέκτα περισσώτερον μεγαλεῖον καὶ κομψότητα. Ὡσαύτως οἱ Ἕλληνες τεχνῖται ἐδίδον περισσώτερον πάχος εἰς τοὺς γωνιαίους κίονας τῶν ναῶν, ὅχι ὡς λέγει ὁ K. Wilkins διὰ νὰ ἐξασφαλίσωσι τὴν στερεότητα αὐτῶν, ἀλλὰ, ὡς ἀναφέρει ὁ Βιτρούβιος, ἐπειδὴ οἱ γωνιαῖοι κίονες ἐσμικρύνοντο ὡς ἐκ τῆς λάμψεως τοῦ οὐρανοῦ. Ἡ ἐντέλεια αὕτη τῶν μερῶν συνετέλει κυρίως εἰς τὴν χάριν τοῦ συνόλου. Διὰ τὸν αὐτὸν λόγον μετὰ τῆς μεγαλειτέρας ἀκριθείας ἐφηρμόζοντο οἱ σπόνδυλοι τῶν κίωνων οὐδεὶς ἄγνοεῖ ὅτι πρὸς ἐξάλειψιν τῶν ἐνώσεων τῶν τεμαχίων τοῦ κίονος, οἱ σπόνδυλοι ἐλειοῦνται ὡς μαρμαρίνη πλάξ· συνεδέοντο δὲ τὰ τεμάχια τοῦ κίονος δι' ἄξονος ἐκ ξύλου κέδρου ἢ ἐλαίας, περὶ τὸν ὁποῖον ἐστρέφοντο τὰ τεμάχια λεπτὴ ἄμμοα χυνομένη μετὰ τῶν δύο τεμαχίων καθίστατο ὡς ἐπιφανείας λείας καὶ ὁμοίας ὁ κίων ἐφαίνετο ὡς μονόλιθος, καὶ σήμερον ἀκόμη καὶ ὁ ἐξησκημένος ὀρθαλμὸς

Οἱ ἀρχαῖοι εἶχον ἀλλοκότους δοξασιὰς περὶ τοῦ ἀέρος τοῦ περικυκλοῦντος τὴν γῆν δι' ἀοράτου καλύμματος. Δὲν ἐγνώριζον δὲ καὶ τὰ ἀέρια οὐδ' ἔσχον ἀκριβῆ γνώσιν τῆς ἀτμοσφαιρας, ἢ ἐθεώρουν ὡς στοιχεῖον. Τὰ ἀέρια ταῦτα εἶναι γνωστά ἡμῖν σήμερον καίτοι ἀόρατα γινώσκον π. χ. ὅτι τὸ φωταέριον (gaz) καίτι ἀναδίδον φλόγα λαμπράν, χρησιμεῖον ἤδη πρὸς φωτισμὸν τῶν πόλεων γινώσκον ὡσαύτως ὅτι τὸ ἀνθρακικὸν οὐδὲν εἶδος ἀερίου δηλητηριώδους, ἐκπεμπόμενον κυρίως ἐκ τῶν οἰνοφόρων πίθων καὶ ἀγγείων, ἐν οἷς ζυμοῦται ὁ οἶνος γινώσκον τοῖς πᾶσιν ὅτι οἱ ἀνημμένοι ἀνθρακες τιθέμενοι ἐν δωματίῳ κεκλεισμένῳ προξενούσιν ἀσφυξίαν, καὶ ὅτι αὕτη προέρχεται διότι ἡ καύσις ἐκπέμπει τὸ δξειδίου τοῦ ἀνθρακος, ἕτερον τοῦτο εἶδος θανατηφόρου ἀερίου. Ταῦτα πάντα, τὰ τοῖς πᾶσι γνωστά σήμερον, πρὸ τινῶν αἰώνων ἠγνοοῦντο. Πρὸ τῆς ἀνακαλύψεως τῆς ἀεραντλίας καὶ τοῦ βαρομέτρου ἠγνοοῦν ἂν ὁ ἀἷρ, αὐτὸ τὸ σύνθετον ἀέριον, περὶ οὗ ἤδη γράφομεν, εἶχε βάρος καὶ ὄποια ἦτο ἡ φύσις τῶν συστατικῶν αὐτοῦ.

Οἱ ἀλχημιστὰι ἐν τούτοις εἶχον ἤδη ποιήσαι παρατηρήσεις, δι' ὧν ἠδύναντο νὰ ὀδηγηθῶσιν εἰς τὴν εὔρεσιν τῶν συστατικῶν τοῦ ἀέρος καὶ τῆς ἀνακαλύψεως τοῦ δξυγόνου. Εἶχον παρατηρήσει ὅτι μετάλλα τινα πυρακτούμενα ἐπὶ παρουσίᾳ ἀέρος, ὡς π. χ. ὁ κασσίτερος, ἠύξανον κατὰ τὸ βάρος καὶ μετεμορφούντο εἰς σῶμα εὐτριπτόν αὕτη δὲ ἡ αὐξήσις τοῦ βάρους ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἐφαινετο δυσεξηγήτος. Ἐὰν ἐγνώριζον ὅτι ὁ ἀἷρ εἶχε βάρος, ἤθελον νοήσαι, ὅτι μέρος τοῦτου κατετέθη ἐν τῷ πυρακτωθέντι μετάλλῳ· ἀλλ' οἱ ἀρχαῖοι χημικοὶ ἀντὶ νὰ ἐξηγήσωσι τὸ φαινόμενον τοῦτο διὰ τῆς προσθήκης ἐνός τῶν στοιχείων τοῦ ἀέρος ἐπὶ τοῦ μετάλλου, παρεδέχοντο ἑτέραν γνώμην· ἔλεγον, ὅτι τὸ μέταλλον πυρακτούμενον ἀπέβαλε ἰδιαιτέρον τι βευστόν, τὸ φλογιστόν, ὅπερ κατ' αὐτοὺς ἦτο οὐσία μυστηριώδους ἀβάρης, καθιστώσα ἐλαφρότερον τὸ σῶμα μεθ' οὗ εὐρίσκατο συνηνωμένη. Ἡ θεωρία αὕτη τοῦ φλογιστοῦ ἐπεκράτει καὶ κατὰ τὸν παρελθόντα αἰῶνα. Ὁ Πριέστλεϋ ταύτην πρᾶξεν δὲν ἠδυνήθη νὰ ἐγκαταλίπη, καίτοι τοιαύτην ἀνακάλυψιν ἐποιήσατο. Θέλομεν παρακατιόντες καταδείξει, ὅτι ὁ Λαβοαζιὲ κατέρριψεν ὀλόκληρον τὸ οἰκοδόμημα τῶν ἀρχαίων δοξασιῶν καὶ κατέθεσε τὰς βάσεις τῆς νέας χημείας· εἰς τοῦτο δὲ κυρίως συνετέλεσεν ἡ ἀνακάλυψις τοῦ δξυγόνου.

Ἰδωμεν ἤδη πῶς ὁ χημικὸς Ἀγγλος Πριέστλεϋ ἐκθέτει αὐτὸς οὗτος τὸ ἀξιωματικόν αὐτοῦ πείραμα.

«Τῆ ἀυγούστου, λέγει ὁ Πριέστλεϋ, ἀποπειρώμενος νὰ ἐξαγάγω ἀέρα ἐκ τοῦ ἐρυθροῦ δξειδίου τοῦ ὑδραργύρου, παρετήρησα ὅτι διὰ τοῦ φακοῦ μου ἐξήγαγον τοιοῦτον (ἀέρα ἐνταῦθα ὁ Πριέστλεϋ ὀνομάζει τὸ ἀέριον, gaz). Συλλέξας ἐκ

τοῦ ἀέρος τοῦτου τριπλάσιον ἢ τετραπλάσιον ὄγκον τῆς ὕλης, ἢν μετεχειρίζομαι, προσέθηκα ὕδωρ καὶ παρετήρησα, ὅτι δὲν ἀπερροφατο· ἐξεπλάγη δὲ ὅτε θέσας λυχνίαν ἐν τῷ ἀέρι ἐκείνῳ εἶδον ὅτι ἔκκει μετὰ ἰσχυρᾶς ἐντάσεως· τεμάχιον ξύλου ἀνημμένον ἐσπινθηροβόλει ὡς χάρτης ἐμβεβαμμένον εἰς διάλυσιν νίτρου».

Τοιαύτη ἦτο ἡ μεγάλη ἀνακάλυψις τοῦ Πριέστλεϋ. Ἀπεμόνωσε τότε πρῶτον τὸ ζωοποιὸν τοῦ ἀέρος ἀέριον, καὶ ἔμαθεν, ὅτι ἐν στερεᾷ καταστάσει εὐρίσκαμενον ἐν τῷ δξειδίῳ τοῦ ὑδραργύρου προήρχετο ἐκ τοῦ ἀερώδους ὄγκου ἐν τῷ ζῶμεν. Δὲν ἠδυνήθη ὅμως νὰ ἐξαγάγη συνεπείας ἐκ τοῦ πειράματος ὡς πρὸς τὴν σύστασιν τῆς ἀτμοσφαιρας καὶ ν' ἀνακαλύψῃ κυρίως τὴν ὑπαρξίν τοῦ ἀζώτου. Ὁ Σουηδὸς χημικὸς Σχέλε (Scheele) ἐβάδισεν ὁδὸν ἐρευνητῶν γονιμωτέρων· ἐπέπρωτο ὅμως εἰς τὸν Γάλλον Λαβοαζιὲ (Lavoisier) ν' ἀποκαλύψῃ νέας καὶ σπουδαίας ἀληθείας.

Ὁ Λαβοαζιὲ μετὰ πολλὰς ἀποπειράς κατῴρθωσε καθαρῶς νὰ διείδῃ τὴν ὑπαρξίν τοῦ δξυγόνου καὶ τὴν φύσιν τοῦ ἀέρος δι' ἀξιωματικῶν πειράματων, ὅπερ περιγράφομεν. Ἐλαβε φιάλην ὑαλίνην, τῆς ὁποίας τὸ στόμα καὶ ὁ λαίμκος κεκυρτωμένοι ἐν εἰδει κέρατος ἀπέληγεν ὑπὸ κώδωνα ὑαλίνου ἐμβεβουθισμένον ἐντὸς λεκάνης πλήρους ὑδραργύρου. Ἐν τῇ φιάλῃ ἐρριψεν ὑδραργύρον, καὶ ἔθεσεν αὐτὴν εἰς τὸ πῦρ μετὰ τοῦ ἐν αὐτῇ ὑδραργύρου. Τοῦτου γενομένου παρετήρησεν ὁ Λαβοαζιὲ ὅτι ὁ ὑδραργύρος ἐκαλύφθη ὑπὸ ἐπανθίσματος ἐρυθροῦ, ἐνταῦθα δὲ ὁ ἐν τῷ κώδωνι ἀἷρ ἠλαττώθη κατὰ τὸ $\frac{1}{5}$. «Αὐτὸς ὁ ἀἷρ τοῦ κώδωνος, λέγει ὁ Λαβοαζιὲ, ἔσθινε τὸ ἐν αὐτῷ προσαγόμενον φῶς καὶ ἐφόνευε τὰ τιθέμενα ἐντὸς ζῶα». Ἐκ τούτου συνεπέραναν, ὅτι τὸ ζωογόνον μέρος τοῦ ἀέρος ἀπωλέσθη. Ἀλλὰ τί ἐγένετο; Ὁ Λαβοαζιὲ ἐσκέφθη, ὅτι θὰ προσκολληθῆ εἰς τὸν ἐν τῇ φιάλῃ ὑδραργύρον καὶ ἐσχημάτισε τὸ ἀναφανέν κατὰ τὴν πυρακτώσιν ἐρυθρὸν ἐπανθίσμα· συνέλεξε λοιπὸν αὐτὸ, ἐπυρακτώσεν ἐκ νέου ἐν τῇ αὐτῇ συσκευῇ καὶ ἐξήγαγεν οὕτω τὸ δξυγόνον ἐν τῷ ὁποίῳ ἡ φλόξ ἔκκει μετ' ἐπιτάσεως καὶ τὰ ζῶα ἀνέπνεον ζωηρῶς. Ἡ ἔνωσις τοῦ δξυγόνου τοῦτου πρὸς τὸ ἐν τῷ κώδωνι κατὰ τὸ πρῶτον πείραμα ὑπολειφθέν ἀζωτον ἤθελε παραγάγει τὸν πρῶτον ἀέρα. Διὰ τοῦ πειράματος τοῦτου ἡ σύνθεσις τοῦ ἀέρος, ἡ θεωρία τῆς καύσεως καὶ τῆς ἀναπνοῆς ἐξηγουνται, ἐντεῦθεν δὲ ἄρχονται τὰ ἐγκαινία τῆς νέας χημείας, διότι οἱ σοφοὶ ἔχοντες ὑπ' ὄψιν τὰ ἀποτελέσματα τοσοῦτον σπουδαίου πειράματος μετεχειρίσθησαν αὐτὰ πρὸς ἑτέρας ἀνακαλύψεις.

Ἀποδίδοντες τιμὴν τῇ μεγαλοφυίᾳ τοῦ Λαβοαζιὲ θὰ ἦτο ἄδικον νὰ ζητήσωμεν νὰ ἐλαττώσωμεν τὴν ἀξίαν τοῦ μεγάλου ἀγγλοῦ χημικοῦ, οὗ τινος αἰ ἐργασία θὰ μένωσιν ἀνεξάλειπτοι

ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς χημείας· ὁ Πριέστλεϋ εἶχε γενναῖον τὸ ἦθος καὶ εὐρείαν τὴν διάνοικαν, ἡ δὲ μετριοπροσῆνη αὐτοῦ εἶχε τὸ ἔκτακτον πάντοτε εἶχε νὰ καταβιάσῃ τὴν ἀξίαν του. Ἀνεμίχθη ἐμπαιθῶς εἰς τὰς θεολογικὰς ἐριδας καθ' ὅλον σχεδὸν αὐτοῦ τὸν βίον, οἱ δὲ ἀγῶνες, οὓς ἀνέλαβε κατὰ τῆς ἀγγλικανικῆς ἐκκλησίας, ἐπήνεγκον τὴν καταστροφὴν του, τὴν ἐξορίαν του καὶ τὸν θάνατον μακρὰν τῆς πατρίδος ἐπὶ τῆς γῆς τῆς Ἀμερικῆς. Ὁ μέγας Λαβοαζιὲ ὑπῆρξε δυστυχέστερος ἐτι, διότι οὗτος ἐτελεύτησεν ἐπὶ τῆς λαμπρότου τῆς 1793.

Ἄλλ' ἂς ἐπανέλθωμεν εἰς τὸ ἀέριον τοῦ δξυγόνου, καὶ ἂς δώσωμεν ὡς πρὸς τοῦτο ἐξηγήσεις ἐτι τινάς. Τὸ ἀέριον τοῦτο ἄχρουν, ἄοσμον, ὅπερ ὁ Πριέστλεϋ καὶ Λαβοαζιὲ παρασκευάζον ἐκάτερος δι' ἰδιαιτέρας μεθόδου, σήμερον παρασκευάζεται ὡς ἐξῆς. Ἐντὸς πηλίνου ἀποστακτικοῦ σκεύους (ἄμβικος) πυροῦσι μίγμα διττοξειδίου τοῦ μαγγανίου ἢ τήκουσι χλωριούχον κάλιον καὶ παραλαμβάνουσι τὸ δξυγόνον διὰ λεκάνης πλήρους ὕδατος ἐντὸς φιαλῶν. Ἐὰν ἐν τῷ δξυγόνῳ θέσωμεν ἀνθρακα ἀνημμένον ἢ θεῖον, παράγεται λαμπρὰ λάμψις, καιομένων τῶν σωμάτων τούτων μετὰ ἐπιτάσεως. Αἱ ὕλαι αὗται ἐνούμεναι μετὰ τοῦ δξυγόνου παράγουσιν δξέα, καὶ ὁ μὲν ἀνθραξὶ παράγει τὸ ἀνθρακικὸν οὐρὸν, τὸ δὲ θεῖον τὸ θεϊκὸν οὐρὸν.

Ἐκ τῶν ἰδιοτήτων τούτων τοῦ δξυγόνου ὀδηγηθέντες κατασκευάσαν φουσητῆρα δι' οὗ διασταυροῦντες βεῦμα δξυγόνου πρὸς βεῦμα κοινῶν φωταερίου καίνομενον παράγουσι τὴν μεγαλητέραν θερμότητα, τὴν ὁποίαν ἡ ἐπιτήμη μέχρι τοῦδε παρήγαγε. Διὰ τοῦ μέσου τούτου βευστοποιοῦσι σήμερον τὰς μάλλον πυρομάχους οὐσίας, τὰς θεωρουμένας πρότερον ὡς ἀτήκτους. Διὰ τοῦ φουσητῆρος τούτου τήκουσιν ὡσαύτως τὰ τεμάχια τῆς πλατίνης, ἅτινα χρησιμεύουσι πρὸς κατασκευὴν τῶν διεθνῶν μέτρων.

Ταῦτα καταδεικνύουσιν ὅτι αἱ μεγάλαι ἐφευρέσεις παρέχουσι τάχιον ἢ βράδιον τὴν συνδρομὴν αὐτῶν εἰς τὸν πρακτικὸν βίον. Ταύτην δὲ τὴν ἄριστον σπουδαιότητα ὑπάρχουσι τινες, οἵτινες οὐδόλως αἰσθάνονται, οὐδὲ ἐννοοῦσιν ὅτι αἱ ἀνακαλύψεις μεγάλως συντελοῦσιν εἰς τὸ εὖ εἶναι τῆς ἀνθρωπότητος, διὰ τῆς παροχῆς νέων πηγῶν καὶ τρόπων ἐνεργείας ἰσχυρωτέρων τῶν ἀσθενῶν τοῦ ἀνθρώπου δυνάμεων καὶ μέσων. Ὁφείλομεν λοιπὸν νὰ τιμῶμεν τὴν μνήμην ἀνθρώπων, οἱοὶ ὁ Πριέστλεϋ καὶ ὁ Λαβοαζιὲ, ὡς ἀγαθῶν ἡμῶν εὐεργετῶν.

Ὁ Λαβοαζιὲ εἶχε πλήρη συναίσθησιν τῶν ὑπερσιῶν, ἂς προσήνεγκε τῇ ἐαυτοῦ πατρίδι· δεῖ εἶναι, γράφει, ἀπαραίτητον ὅπως ἀξιώθῃ τις τῶν τιμῶν τοῦ κόσμου καὶ ὅπως πληρώσῃ τὸν ὀφειλόμενον τῇ πατρίδι αὐτοῦ φόρον, νὰ κληθῇ εἰς τὰς δημοσίας λειτουργίας τὰς πληρεῖς πομπῆς, αἰτίνας συντρέχουσιν εἰς τὴν

ὀργάνωσιν καὶ τὴν ἀναγέννησιν τῶν κρατῶν. Ὁ περὶ τὰς φυσικὰς ἐπιστήμας ἀσχολούμενος δύναται ἐπίσης ἀποτελεσματικῶς νὰ ἐργασθῇ ὑπὲρ τῆς πατρίδος ἐν τῇ σιγῇ τοῦ ἐργαστηρίου του. Δύναται νὰ ἐλπίσῃ ὅτι διὰ τῆς ἐργασίας του θέλει ἐλαττώσει τὰ δεινὰ τὰ καταμαστιζόντα τὸ ἀνθρώπινον γένος καὶ ὅτι θέλει αὐξήσει τὴν εὐημερίαν αὐτοῦ καὶ εὐτυχίαν. Καὶ ἂν δὲ δὲν ἤθελε συντελέσει διὰ τῶν νέων ἀνακαλύψεων του παρὰ νὰ μηκύνῃ ἔστω καὶ ἐπὶ μίαν ἡμέραν τὴν μέσσην ζωὴν τῶν ἀνθρώπων, πάλιν δύναται δικαίως νὰ ὀνομασθῇ εὐεργέτης τῆς ἀνθρωπότητος.

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΔΙΑΙΡΕΣΙΣ ΤΟΥ ΟΘΩΜΑΝΙΚΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ

Μετὰφρασις **

Μετὰ τὴν ἐν ἔτει 1873 γενομένην ἐν Βιέννῃ Παγκόσμιον Ἐκθεσιν συνέστη σύλλογός τις ἐξ ἀνδρῶν πολιτικῶν, δημοσιογράφων, γλωσσομαθῶν, ἐμπόρων κλ., σκοπὸς τοῦ ὁποίου εἶνε νὰ περιεσυνάξῃ πᾶσαν πληροφορίαν καταστατικὴν, οἰκονομικὴν, ἐμπορικὴν, βιομηχανικὴν, κλ. περὶ τῆς Ἀνατολῆς καὶ ν' ἀναπτύξῃ κατ' ἀκολουθίαν τὰς πρὸς τὴν Ἀνατολὴν σχέσεις.

Ὁ σύλλογος οὗτος συνέστησε μουσεῖον, ἐνθα ἀνάκεινται προϊόντα καὶ δείγματα ἀνατολικὰ, ἔχει βιβλιοθήκην ὁσημέραι πλουτιζομένην καὶ τέλος ἴδιον δημοσιογραφικὸν ὄργανον τὴν Μηνιαίαν ἀνατολικὴν Ἐπιθεώρησιν (Monatsschrift für den Orient), περιέχουσαν πᾶσαν πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦ συλλόγου ὠφέλιμον εἶδησιν ὑπὸ καταλλήλων ἀνδρῶν ἐν τῇ Ἀνατολῇ οἰκούντων γεγραμμένην, ἢ τοῦλάχιστον δυνάμενων νὰ ἔχωσιν ἀκριβεῖς πληροφορίας.

Ἐκ τοῦ μνημονευθέντος περιοδικῶ ἀποσπῶμεν τὰ ἐξῆς.

Οἱ γεωγραφικοὶ τῆς Τουρκίας χάρται εἶνε ἐν γένει πολὺ ἀτελεῖς καὶ αὐτὸς ὁ τοῦ Κεϊπέρτου πολλὰ ἔχει τὰ ἀνακριβῆ καὶ πολλὰ τὰ ἐλλείποντα. Ἐν τῇ Βιενναίᾳ Ἐκθέσει οὐδὲ εἰς χάρτης τῆς Τουρκίας ὑπῆρχεν ἐμφανῶν ἀκριβῶς τὴν πολιτικὴν διαίρεσιν τῆς χώρας. Ὅθεν δύναται τις νὰ εἴπῃ ὅτι αἱ μεγάλαι ἐκεῖναι τῆς Εὐρωπαϊκῆς Τουρκίας ἐπαρχίαι, ἂν καὶ πλησιάζουσαι πρὸς τὸ κέντρον καὶ ἂν καὶ πολλὰι περιγραφαὶ αὐτῶν ἔχωσι γίνεαι ὑπὸ περιηγητῶν καὶ πολλὰι περὶ αὐτῶν ἐπίσημοι ἐκθέσεις ὑπὸ τῶν Εὐρωπαϊῶν προξένων, εἶνε ὑπὸ τινὰς ἐπόψεις ὀλιγώτερον γνωσταὶ ἢ ἄλλαι χώραι μάλλον ἀπομεικροσμέναι.

Αἱ νέαι ἐπαρχίαι, ἂς ἐν τῷ κέντρῳ τῆς Ἀσίας κατέκτησεν ἡ Ῥωσσία, ἐμφαίνονται ἤδη εἰς τοὺς γεωγραφικοὺς χάρτας μετ' ὅλας τῶν τὰς λεπτομερείας. Πλὴν δὲ τούτου οὐδεὶς ἐκ τῶν ὑπαρχόντων γεωγραφικῶν τῆς Τουρκίας πινάκων

δεικνύει τὴν πολιτικὴν διαίρεσιν τῆς χώρας εἰς βιλαέτια. Καὶ τοῦτο καὶ διότι ὀλίγιστα ἢ διοικήσεις ἔκαμεν ἔργα ἐν Τουρκίᾳ γεωγραφικὰ καὶ καταστατικὰ καὶ διότι καὶ ἂν που ἐγένετο τι δὲν δύνανται νὰ τὸ ἐπωφεληθῶσιν οἱ Εὐρωπαῖοι διὰ τὴν ἄγνοιαν τῆς τουρκικῆς.

Ἀπὸ τινων ἐτῶν μεταβολαὶ λίαν σημαντικαὶ ἐγένοντο καθ' ὅσον ἀποβλέπει εἰς τὴν διαίρεσιν τῆς Εὐρωπαϊκῆς Τουρκίας, περὶ ἧς καὶ μόνῃς θὰ εἰπωμέν τινα τῶρα. Τοιαῦται μεταβολαὶ λ.χ. εἶνε ἡ κατάργησις τῆς διοικήσεως τοῦ Σκουτάρεως καὶ τῆς Πρεσρένης καὶ ἡ ἀνίδρυσις τοῦ βιλαετίου τῶν Βιτωλίων.

Ἡ Εὐρωπαϊκὴ Τουρκία πλὴν τῶν ὑποτελῶν χωρῶν καὶ τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ τῶν περὶ αὐτὴν, ἧτις ἀποτελεῖ ἄλλην διαίρεσιν, διαίρεται εἰς 23 βιλαέτια.

Α' Ἡ Βοσνία, ὑποδιαίρουμένη εἰς 7 σαντζάκια, ἐν οἷς ἡ Ἐρζεγοβίνη. Β' Τὸ βιλαέτι τῶν Βιτωλίων, περιλαμβάνον τὸ πλεῖστον τῶν ὄρειων μερῶν τῆς Ἀλβανίας καὶ ἐκτεινόμενον ἀπὸ τῆς Ἀδριατικῆς μέχρι τοῦ Αἰγαίου. Τὸ βιλαέτι τῶν Βιτωλίων ὑποδιαίρεται εἰς 6 σαντζάκια. Γ' Τὸ βιλαέτι τῶν Ἰωαννίνων, περιλαμβάνον τὴν ἀρχαίαν Ἠπειρὸν καὶ Θεσσαλίαν καὶ ὑποδιαίρουμένον εἰς 5 σαντζάκια. Δ' Τὸ βιλαέτι τῆς Θεσσαλονίκης, περιλαμβάνον τὴν ἀρχαίαν Μακεδονίαν καὶ ὑποδιαίρουμένον εἰς 3 περιφερείας. Ε' Τὸ βιλαέτι τῆς Ἀδριανουπόλεως, περιλαμβάνον τὴν ἀρχαίαν Θράκην καὶ ὑποδιαίρουμένον εἰς 5 περιφερείας. ΣΤ' Τὸ βιλαέτι τοῦ Δουνάβεως, περιλαμβάνον πᾶσαν τὴν χώραν, ἣν περιλείουσιν ὁ Δούναβις καὶ ὁ Αἴμος ἀπ' ἐνὸς καὶ τὰ ἀνατολικὰ σύνορα τῆς Σερβίας καὶ ἡ Μαύρη θάλασσα ἀπ' ἑτέρου. Ὑποδιαίρεται τὸ βιλαέτι τοῦ Δουνάβεως εἰς 7 σαντζάκια.

Εἰς τὰς πρωτεύουσας τῶν βιλαετίων τούτων δημοσιεύονται κατ' ἔτος τὰ *Sa. Ira* με ἧτοι ἐπίσημα Ἡμερολόγια, ὅθεν ἀρῶμεθα τὰς πληροφορίες ταύτας. Αἱ ἐπετηρίδες αὗται περιέχουσι πλὴν τῶν ὀνομάτων τῶν τουρκικῶν ἀρχῶν καὶ καταστατικὰς πληροφορίας περὶ ἐκάστης ἐπαρχίας. Τινὰ ἐκ τῶν βιλαετίων ὅμως στεροῦνται τοιοῦτων δημοσιεύσεων.

Ἡ Κωνσταντινούπολις, ὡς εἶπομεν, ἀποτελεῖ ἰδίαν περιφέρειαν, ἧτις δὲν ἐκτείνεται πολὺ πέραν αὐτῆς τῆς πόλεως ἐπὶ τῆς εὐρωπαϊκῆς καὶ τῆς ἀσιατικῆς ἀκτῆς. Ἡ περιφέρεια αὕτη ἔχει ἐπὶ τῆς εὐρωπαϊκῆς ἀκτῆς ἑκτασίν 46 χιλιάδων τετραγωνικῶν μιλίων καὶ πληθυσμὸν 680,000 ψυχῶν, εἶνε δὲ τὸ μᾶλλον κατωκημένον μέρος τῆς Εὐρωπαϊκῆς Τουρκίας. Ἐρχεται ἔπειτα ἡ Ἀδριανούπολις μετ' ἀναλογουμένη πρὸς 2,168 κατοίκους ἀνὰ τετραγωνικὸν μίλιον, τὰ Ἰωάννινα μετ' 2,153, ἡ Θεσσαλονίκη μετ' 1,227, ἡ Βοσνία μετ' 1,095, τὰ Βιτώλια μετ' 1,015, τὸ βιλαέτι τοῦ Δουνάβεως μετ' 960. Πιστῶν τῶν χω-

ρῶν τούτων ὁ πληθυσμὸς εἶνε κατώτερος τοῦ τῶν Εὐρωπαϊκῶν Κρατῶν, ἐνθα ἀναλογουσι κατὰ μέσον ὄρον 1696 κάτοικοι ἀνὰ τετραγωνικὸν μίλιον. Ἐν τῇ Ἰσπανίᾳ, ἀραιῶς κατοικουμένη, ὑπολογίζονται 1804 ψυχαὶ ἀνὰ τετραγ. μίλιον καὶ ἐν τῇ Σουηδίᾳ, ἧς ἐπίσης εἶνε ἀραιὸς ὁ πληθυσμὸς, 1600. Ὑπὸ τὴν ἐποψὴν τοῦ πληθυσμοῦ ἡ Ῥωσσία μόνον καὶ ἡ Ἑλλάς εἶνε κατώτεροι τῆς Τουρκίας, διότι ἐν μὲν τῇ Ῥωσσίᾳ ὑπολογίζονται 732, ἐν δὲ τῇ Ἑλλάδι 421 κάτοικοι ἀνὰ τετραγ. μίλιον. Προσθετόν ὅμως, διὰ νὰ ἤμεθα δίκαιοι, ὅτι εἶνε εὐφορωτάτη ἡ γῆ τῆς Τουρκίας καὶ ὅτι πολὺ συμβάλλονται εἰς αὐξήσιν τοῦ πληθυσμοῦ αὐτῆς τὸ μεσημβρινόν της κλίμα καὶ ἡ ἐπὶ τριῶν θαλασσῶν γεωγραφικὴ της θέσις.

Εἰς τὰς ἐπετηρίδας, περὶ ὧν ἀνωτέρω ἔγινε λόγος, σημειοῦται ὅσον ἐνεστὶν ἀκριβῶς ὁ ἀρσενικὸς πληθυσμὸς ἐκάστης ἐπαρχίας, ὅχι ὅμως καὶ ἡ φυλὴ τῶν κατοίκων μόνον περὶ τῆς θρησκείας αὐτῶν γίνεται μνεία. Ὅσον καὶ ἂν εἶναι ἀτελής καὶ ἡ καταστατικὴ αὕτη, εἶνε ὅμως ἀξιοπιστοτέρα τῶν ἀριθμῶν, οὓς δίδουσι οἱ ἐκάστοτε περιηγηταὶ ἢ ἄλλοι ἰδιῶται.

Κατὰ τὰς νεωτάτας λοιπὸν τῶν ἐπετηρίδων τούτων, αἵτινες ὅμως δὲν εἶνε πᾶσαι τοῦ αὐτοῦ ἔτους, οἱ κάτοικοι τῆς Τουρκίας ἐξεταζόμενοι κατὰ θρησκευόμενα ἔχουσιν, εἰς τὰ διάφορα βιλαέτια, ὡς ἐξῆς:

1. Βοσνία μωαμεθανοὶ 309,522, μὴ μωαμεθανοὶ 306,707.

2. Βιτώλια μωαμεθανοὶ 485,993, μὴ μωαμεθανοὶ 467,601.

3. Ἰωάννινα μωαμεθανοὶ 250,749, μὴ μωαμεθανοὶ 467,601.

4. Θεσσαλονίκη μωαμεθανοὶ 124,828, μὴ μωαμεθανοὶ 124,127.

5. Ἀδριανούπολις μωαμεθανοὶ 235,587, μὴ μωαμεθανοὶ 401,140.

6. Δουνάβις μωαμεθανοὶ 455,768, μὴ μωαμεθανοὶ 715,938.

Κατὰ τὴν καταστατικὴν ταύτην ὁ ἀρσενικὸς πληθυσμὸς εἰς τὰς εὐρωπαϊκὰς ἐπαρχίας τῆς Ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας συμποσοῦται εἰς 6,295,804, ἐξ ὧν 3,862,447 μωαμεθανοὶ καὶ 2,433,357 μὴ μωαμεθανοί. Ὁ μωαμεθανικὸς πληθυσμὸς ὑπερτερεῖ εἰς 11 μόνον σαντζάκια εἰς τὰ 22 ἄλλα οἱ χριστιανοὶ εἶνε πλείοτεροι. Ἐχει λοιπὸν λόγον ὁ χριστιανικὸς πληθυσμὸς πρὸς τὸν μωαμεθανικὸν ὡς 57 πρὸς 43.

Πρέπει πρὸς τούτοις νὰ παρατηρήσωμεν ὅτι φυσικῶς εἰς τὰς καταστατικὰς ταύτας, τὰς ὑπὸ τῶν τουρκικῶν ἀρχῶν γενομένας, θὰ ἦνε μᾶλλον ἐξωγκωμένοι οἱ ἀριθμοὶ οἱ δηλοῦντες τὸν μουσουλμανικὸν πληθυσμὸν. Εἰς τοῦτο δὲ δὲν ἀνθίστανται βεβαίως οἱ χριστιανοὶ, διότι οὕτω δύνανται νὰ πληρώσωσιν ὀλιγωτέρους φόρους. Δι-

καίως ὅθεν πρέπει νὰ ὑπολογίσωμεν ὅτι ἂν κατὰ τὰς ἐπίσημους τουρκικὰς καταστατικὰς ὑπερβαίνουσιν οἱ χριστιανοὶ τοὺς Τούρκους κατὰ τὸ ἔδοξον, πράγματι ἡ ὑπεροχὴ αὕτη θὰ ἦνε πολὺ μεγαλύτερα.

Εἰς τὴν Εὐρωπαϊκὴν Τουρκίαν ἀνάγονται πλὴν τῆς περιφερείας τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ ἡ Κρήτη καὶ ἄλλαι νῆσοι τοῦ Αἰγαίου.

Ἐν Κωνσταντινουπόλει, τοῦλάχιστον εἰς τὸ Εὐρωπαϊκὸν μέρος, οἱ Χριστιανοὶ εἶνε πλείοτεροι εἰς πρὸς τοὺς μουσουλμάνους ὡς 54 πρὸς 46.

Ἡ Κρήτη κατοικεῖται σχεδὸν ἐξ ὁλοκλήρου ὑπὸ Χριστιανῶν.

Καὶ εἰς τὰς λοιπὰς τῆς Τουρκίας νήσους, αἵτινες ὁμοῦ μετ' ἐκείνης τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ἀποτελοῦσιν ἰδίαν γενικὴν διοίκησιν, οἱ χριστιανοὶ ὑπερτεροῦσι πῶσον ὅμως δὲν δυνάμεθα οὔτε κατὰ προσέγγισιν νὰ ὀρίσωμεν, διότι ἐκεῖ δὲν δημοσιεύονται καταστατικὰ πληροφορία ὡς εἰς τὰ βιλαέτια.

ΛΥΣΙΣ ΔΙΑΛΕΚΤΙΚΩΝ ΑΠΟΡΙΩΝ

Ὅχι ἔμε καθυδεῖν τὸ τοῦ Μιλτιάδου τρόπαιον.

Νέος ἔτι ὢν ὁ Θεμιστοκλῆς καὶ διαφλεγόμενος ἐξ ἀκοιμήτου φιλοδοξίας, ἠδημόνει ἀκούων συνεχῶς ἐπαινούμενον τὸν νικητὴν τοῦ Μαραθῶνος Μιλτιάδην καὶ διηνεκὲς εἶχε μέλημα κατὰ τινὰ τρόπον ἠδύνατο νὰ ὑπερτερῆσῃ ἐκεῖνου κατὰ τὴν δόξαν. Ὅσάκις οἱ φίλοι βλέποντες αὐτὸν σίνουον καὶ περιφροντίν, ἠρώτων τί ἔχει, ὁ μῆλλον σωτὴρ τῆς Ἑλλάδος ἀπήντα στερεοτύπως: «Δὲν με ἀφίνει νὰ κοιμηθῶ τὸ τρόπαιον τοῦ Μιλτιάδου.»

Ἐκ τῶν εἰρημένων εὐνόητον καθίσταται, διατικὴ καὶ σήμερον μεταχειριζόμεθα τὴν αὐτὴν φράσιν, ὅσάκις θέλομεν νὰ δηλώσωμεν μεταφορικῶς, ὅτι νέος τις ὄργῃ πρὸς τὰ μεγάλα ἐκ σφοδροῦ αἰσθημάτων ἀμίλλης καὶ φιλοτιμίας.

Α. Σ. Β.

ΔΕΚΑΛΟΓΟΣ ΤΗΣ ΣΥΝΑΝΑΣΤΡΟΦΗΣ

- 1.- Ἄκουε πολλὰ, ὁμίλει ὀλίγα, μὴ διακόπτης ποτέ.
- 2.- Ἔσο φυσικὸς καὶ εἰς τὸν νόνον καὶ εἰς τὰς ἰδέας σου.
- 3.- Ἡ φωνή σου ἂς μὴ εἶνε μῆτε τόσο χαμηλὴ, ὥστε νὰ κοπιᾶζου διὰ νὰ σὲ ἀκούσων, μῆτε τόσο ὑψηλὴ, ὥστε ν' ἀποκάμνουν ἀκούοντές σε.
- 4.- Ὅμιλει πρὸς ἕκαστον περὶ τοῦ ὅ,τι γνωρίζει ἢ ὅ,τι ἀγαπᾷ καλύτερα μὴ ἀποκινδυνεύσης δὲ ν' ἀποφανθῆς περὶ μηδενὸς ἐνώπιον ἀνθρώπων, τοὺς ὁποίους δὲν γνωρίζεις.

- 5.- Ἐὰν διηγῆσαι, τὰ διηγήματά σου καλὸν εἶνε νὰ ἐνδιαφέρωσιν ὄλους ἀπὸ τὰ καλότερα δὲ ἀπομάκρυνε τὰς ὀχληρὰς λεπτομερείας.
- 6.- Ἐπὶ πάσης δὴποτε ὁμιλίᾳ προλάμβανε τὸν κόρον.
- 7.- Πάσχιζε ν' ἀρέσκης μᾶλλον παρὰ νὰ διαπρέπης ἀπόφευγε τὴν ἐπίδειξιν ἐξαιρεῖ δὲ τὸν ἑαυτὸν σου ἀπὸ τοῦ ἐπαίνου, ὅσους μοιράζεις, καὶ μὴ δώσης ἀφορμὴν εἰς τὸ νὰ νομίσων ὅτι τοὺς ἐπαίνους σου δίδεις ἐπὶ ἐπιστροφῇ.
- 8.- Ἔσο εἰς τοὺς λόγους σου μῆτε εἰς ἄκρον αὐστηρὸς, μῆτε εἰς ἄκρον χαλαρὸς.
- 9.- Ἐπιδείκνυε σεαυτὸν εὐμενῆ ἄνευ κολακείας, εἰλικρινῆ ἄνευ τραχύτητος, καὶ προφυλάττου ἀπὸ τὸ νὰ προσβάλῃς τινά. Μεταχειρίζου τὸ σκῶμμα, μηδέποτε τὴν κακολογίαν.
- 10.- Οἰκονόμει τὰς γνώμας τῶν ἄλλων, καὶ αὐτὰς ἀκόμη τὰς προλήψεις των δέχου ἀσμένως τὴν ἀντίβρῃσιν, καὶ ἐὰν ἀνασκευάζης, μὴ φιλονεικῆς.

Δ.

ΑΙ ΕΠΙΣΚΕΨΕΙΣ

Ὁ Λαβριγαῖρος ἐν τῷ κατωτέρῳ χωρίῳ ὑπαινίττεται ἰδίως τὰς μεταξὺ γυναικῶν ἀνταλασσομένας ἐπισκέψεις ἀνακράζων:

«Ἐπίπονος συνήθεια, ὑποδούλωσις ἀνιαρά! Αἱ γυναῖκες ἐπισκέπτονται ἀλλήλας ἐπὶ τῇ ἐλπίδι νὰ μὴ συναντηθῶσι. Ἄν δὲ τύχη τις οὕσα κατ' οἶκον, ἡ συνέντευξις δαπανᾶται εἰς ἀφήγησιν πραγμάτων τὰ ὅποια ἀμφοτέρω γνωρίζουσιν ἢ περὶ ὧν ἐξ ἴσου ἀδιαφοροῦσι. Ἡ εἰσερχομένη εἰς αἴθουσάν τινα πρὸς ἐπίσκεψιν περὶ οὐδενὸς ἄλλου σκέπτεται ἢ πῶς νὰ ἐξέλθῃ ἢ ὀλόκληρον τὸ ἀπόγευμα εἰς ἐπισκέψεις δαπανήσασα, οὐδὲν ἄλλο κέρδος ἐκαρπώθη ἐκ τῆς πενταώρου ἐκδρομῆς εἰμὴ ὅτι εἶδε τὴν στολὴν τριῶν ἢ τεσσάρων θυρωρῶν καὶ τὸ πρόσωπον φίλης τὴν ὁποίαν μόλις γνωρίζει καὶ ἑτέρας τὴν ὁποίαν ἀποστρέφεται. Ἄν ἐσκέπτοντο πόσον πολῦτιμος εἶναι ὁ χρόνος καὶ πόσον ἡ ἀπώλεια αὐτοῦ ἀνεπανόρθωτος, αἱ κοσμικαὶ δέσποινα ἠθελον κλαύσει πικρῶς.»

Ο ΣΙΤΟΣ ΕΝ Τῷ ΜΕΞΙΚῷ

Ἄπασα σχεδὸν ἡ νότιος Ἀμερικὴ εἶναι σήμερον ἀπέραντος σιτοφόρος ἀγρὸς, καὶ πάντες οἱ πλούσιοι οὗτοι στάχους προέρχονται ἐκ τριῶν κόκκων σίτου, οὓς πτωχοὺς τις δοῦλος εὔρε μετὰ τῆς ὀρύξης, τῆς σταλίσσης ἐξ Ἰσπανίας πρὸς συντήρησιν τῆς στρατικῆς τοῦ Φερδινάνδου

Κορτές. Ὁ δούλος ἔσπειρε τοὺς τρεῖς τούτους κόκκους, καὶ ἔπειτα τοὺς τρεῖς ἐξ αὐτῶν βλαστήσαντας στάχυας, καὶ οὕτως ἐντὸς ὀλίγων ἡμερῶν ἐπληθύνθη ὁ ἄγνωστος εἰς τὰς χώρας ἐκείνας σίτος.

Τὸ ἐπόμενον ποίημα ἐγράφη κατὰ Μάρτιον τοῦ ἐνεστώτος ἔτους, ὑπὸ τοῦ κ. Ἀριστοτέλους Βαλαωρίτου καὶ ἐδημοσιεύθη ἐν τῇ Κορίνθῳ, συνοδουμένη δι' ἐπιστολῆς τοῦ ἐθνικοῦ ἡμῶν ποιητοῦ πρὸς τὸν γηραιὸν διδάσκαλον κ. Π. Χιώτην, ἐξ ἧς ἀποσπώμεν τ' ἀκόλουθα: "Ὅλος ὁ κόσμος γνωρίζει ὅτι ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς διδίδει εἰς τὴν ἐπάνοδον τῶν χελιδόνων σημασίαν πολὺ σπουδαιότεραν ἐκείνης, τὴν ὁποῖαν συνήθως δίδουσι οἱ Ἑβραῖοι. Τὸ χαριέστατον τοῦτο πτηνὸν δὲν ἦτο μόνον διὰ τὸν Ἑλληνα ὁ πρόδρομος τοῦ ἔαρος, ὁ ἄγγελος τῆς χαρᾶς, ὁ παλαιὸς οικογενειακὸς φίλος, ἀλλ' ἦτο καὶ τὸ σύνθημα τῆς ἐνάρξεως τῶν ἐχθροπρασιῶν κατὰ τῶν προαιωνίων ἐχθρῶν μας. Διὰ τοῦτο ἡ δημοτικὴ ποίησις ἐξόμνησε τὴν ἐπάνοδον τῶν χελιδόνων περιπαθίστατα διὰ τοῦτο τὸ γλυκύφωνον πτηνὸν ἔθεωρετο καὶ θεωρεῖται ὡς ἱερὸν, ἀφίνεται δὲ ἐλευθερὸν νὰ κτίξῃ τὴν φωλιάν του εἴτε ἐν τοῖς ναοῖς, εἴτε ἐν ταῖς οἰκίαις, χωρὶς ποτε νὰ παρενοχλῆται παρ' οὐδενός· διὰ τοῦτο ὁ ἐν πολέμῳ πίπτων μαχητὴς δεικνύει τοὺς συμμαχητὰς ν' ἀφίνοισι θυρεῖδα ἀνοικτὴν εἰς τὸν τάφον του, ὅπως ἐκείθεν ἐλευθέρως εἰσέρχεται ἡ φίλη χελιδὼν καὶ ἀναγγέλλῃ εἰς τὸν ὑπὲρ πατρίδος πεσόντα τὴν ἔλευσιν τῆς ἀνοίξεως, καὶ μετὰ τῆς ἀνοίξεως τὸ καλῶδημα τῶν κλέφτικων πυροβόλων καὶ τὴν κλαγγὴν τῶν ἰθνηκῶν ὅπλων.

"Ὅλα ταῦτα τὰ γνωρίζεις, καὶ δὲν προσμένεις δεδαίως νὰ τὰ μάθῃς παρ' ἑμοῦ. Ἦθέλῃς μόνον νὰ σοῦ εἶπω διατί τὸ χελιδόνι μοι ἐνέπνευσε τὴν ᾠδὴν τὴν ὁποῖαν σοῦ ἀποστῆλλω καὶ διατί, ἐν ταῖς σημεριναῖς τοῦ ἔθνους περιστάσεσι, τὸ παρῆρτα ὡς ἀγγελιαφόρον τῶν ἐγκαρδιῶν πάθων μας."

Σ. τ. Δ.

Ἡ ΠΡΩΤΟΜΑΡΤΙΑ Ἡ ΤΟ ΧΕΛΙΔΟΝΙ

Καλῶς μὰς ἤλθες ἄκακο, πουλί χαριτωμένο,
Καλῶς μὰς ἤλθες τοῦ Μαρτίου πρωτόλοβο λουλοῦδι!
Μὲ πόση νῆφερος κρουσὴ λαχτάρα περιμένω
Ν' ἀκούσω μὲς ἔς τὰ σύννεφα τὸ πρῶτό σου τραγοῦδι!
Τώρα συνείθεα ὁ πτωχὸς νὰ ἐλέησῃ κάθε μέρα
Χαροῖς κ' ἐλπίδαις νὰ πατοῦν, νὰ πνίγονται ἔς τὸ ρίμμα
Τοῦ χρόνου τ' ἀνυπότακτου, πᾶν ἄκου ψέμμα
Μοῦ φαίνεται ὅτι σὲ θεοῦ νὰ σχίξῃ τὸν αἰθέρα
Μὲ τὰ σπαθῆτα σου φτερά... Γλυκὸ μου χελιδόνι,
Μὰς ἔφερες καλοκαίρι;... Ὁψιμο θῆλῃ χιόνι;...

Μὰς ἔπιασε λιγοψυχία, πουλί ξενιτωμένο,
Καὶ νόστα κ' ἀποκάρωμα... Κανείς μας δὲν ἀκούει
Τοῦ γέιτονα τ' ἀπόφωνα... τὸ αἶμα πετρωμένο
Ἐς τὴν κλειδωμένη μας καρδίᾳ, πουλάκι μου, δὲν κρούει
Πόθος κανεὶς, οὐτ' ὄνειρα... Δὲ νείρεται ἡ ψυχὴ μας
Παρὰ καθάρτους οὐρανοὺς, ἀστροπεγγαῖς καὶ κύματα
Χωρὶς ἀφροῦς νὰ ἔψαχούνην ἔξω περιγιάλια μνήματα!
Καθὼς ἡ νεκροθάλασσα κ' ἡ ἄκαρπ' ἡ ζωὴ μας
Ἐχει τοσοῦτο παραδαρμό... Γιὰ μὴ στιγμὴν φουσκώνει,
Ξερνᾷ τὰ φύκη τὰ νεκρὰ κ' ὕστερα μαρμαρώνει.

Ἦτέα, πουλάκι μου, γοργά, μὴ διαρῆξῃς τὸ δρόμο.
Κι' ἂν εὖρης σκέπη πτωχικὴ καὶ πλοῦσιον παραθύρι
Κλειστό σὰ μὲτι βάρυπνο, δίπλα σ' εὐθὺς ἔς τὸ ὄμο
Τὰ χρυσοπράσινα φτερά καὶ γίνου ξυπηνητήρι...
Καὶ πὲς ὅτ' ἤλθ' ἡ ἀνοιξί, κ' ὅτ' ἀνοιξί: δὲν εἶναι
Νὰ κελαιοῦν οἱ πέριδοι σιμὰ ἔς τὴν σαστικιά τους
Οὔτε νὰ ναυορίζουνη τ' ἀηδόνια τῆ φωλιά τους.
Δὲν εἶναι γάργαρα νερά, ὄχι, πουλί, δὲν εἶναι
Οὔτε φλογέρα πιστικῶς, οὔτε γλωρὰ τριφύλλια...
Πὲς ὅτ' ἰδοὺ τὴν ἀνοιξί: τὴ φέρνουν καρποφύλλια...

Κι' ἂν ἔς τὴ φωνὴ σου τὴ γλυκεῖα δὲ σηκωθῶν οἱ εἰνοῦχοι,
Πάρε, πουλάκι μου, φτερό, νὰ βρῆς πελῆκ' ἀλημέρια.
Σύρε νὰ ἰδῆς τὸν Ὀλυμπο, τὴν Γκιώνα, τὸ Βελοῦχι,
Χαιρέτις τὴ Λιάνουρα καὶ φώναξ' ὡς τ' ἀστέρια.

Κι' ἂν μείνῃ ἡ Κιάφα ἀκίνητη κ' ὁ βράχος τοῦ Ζαλόγγου
Δὲ θυμῆθῃ τὸ ζωντανὸ, τὸν ἄγριο καταρράχη
Ποῦ ἐπάνωθι τοῦ ἐμοῦ γκρι... Ἄν μὲς τὸ Κοδύγι ἡ στάχτη
Τοῦ Σαμουὴλ δὲ θερμαθῇ, κ' ἂν τὰ κληρὰ τοῦ λόγγου
Δὲ φορτωθῶν μὲ φλάμπουρα καὶ δὲ σεισθῇ ἡ Χειμάρρα,
Φύγε, πουλί μου, γοργά κ' εἶναι Θεοῦ κατάρρα...

Καὶ τὸ πουλί ἀνυπόμονο, γοργὸ σὰν τὴν ἐλπίδα
Ἄρπάζει ἀπὸ τὸν ἥλιο μας μίαν λάμψι, μίαν ἀγτίδα
Γιὰ νὰ τὴν ἔχη συντροφία ἔς τὸ σκοτεινὸ τοῦ δρόμο,
Καὶ χάνεται μισομυρῆς... Πὲς μου γιατί μὲ τρώο
Τὸ γούριμά σου καρτερῶ, γλυκὸ μου χελιδόνι;
Θὰ νάχωμε καλοκαίρι;... Ὁψιμο θῆλῃ χιόνι;...

ΑΛΗΘΕΙΑΙ

* * * Ἄν θέλῃς νὰ μείνῃ κρυφὸν τὸ μυστικόν σου, μὴ τὸ εἴπῃς εἰς κένενα, διότι πῶς θέλεις ὁ ξένος νὰ ἦναι διὰ τὰς ὑποθέσεις σου μᾶλλον ἐγέμυθος παρὰ σύ; Ἡ ἐκμυστήρευσις σου εἶνε ἤδη δι' αὐτὸν ἐν κερκὸν παράδειγμα καὶ μίαν δικαιοσύνην. (G. Farcy.)

* * * Ὅμιλοι ὡς φρονεῖς, διατάσσει ἡ ἀρετὴ. Μὴ λέγε ὅλα ὅσα σκέπτεσαι, παραγγέλλει ἡ φρόνησις. Αἱ ὀλίγοι αὐταὶ λέξεις περικλείουσιν ὀλόκληρον πλοῦτον σοφίας πρὸς χρῆσιν τοῦ βίου. (Zschokke.)

* * * Τὸ ἀνάγνωσμα ὅπερ σοὶ ὑψοῖ τὴν διάνοιαν καὶ σοὶ ἐμπνέει εὐγενῆ καὶ ἀβρηνωπά αισθήματα, μὴ ζῆτει ἄλλον κανόνα ἵνα τὸ κρίνης· εἶνε κἀλὸν καὶ χειρὸς καλλιτέχου. (La Bruyère.)

* * * Λέγε πάντοτε τὴν ἀλήθειαν, ἀλλὰ λέγε αὐτὴν μετὰ τρόπου εὐαρέστου. Ἡ ἀλήθεια εἶνε εἰκονογραφία, ὁ δὲ τρόπος, καθ' ἕνα ἐκφέρεται, εἶνε τὸ πλαίσιον τὸ συντελοῦν εἰς αὐξησιν τῆς καλλονῆς τῆς εἰκονογραφίας.

* * * Ὁ φιλόργουρος ὁμοιάζει πρὸς τὸν χοῖρον, ὅστις χρησιμεύει μόνον ὅταν σφαγῇ.

* * * Τὸν ἥλιον ὡς καὶ τὸν θάνατον οὐδέποτε ἀσκαρδαμυκτὴ ἀτενίζομεν.

ΟΙΚΙΑΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

Διακτῆρησις τοῦ κρέατος.

Κόψον τὸ κρέας εἰς τεμάχια μιᾶς, ἢ, τὸ πολὺ, μιᾶς καὶ ἡμισείας ὀκάδος, θεῖς αὐτὰ ἐντὸς χύτραις πληθύνῃς ἢ κάδου ξυλίνου, λάβε δ' ἔπειτα ἀνθρακα ἀρτίως διαπυρωθέντα καὶ κοπανισμένον εἰς κόνιν, ἐκ χονδρῶν μορίων, καὶ πασπάλισον τὸ κρέας ἕως νὰ σκεπασθῇ καλῶς. Οὕτω διατηρεῖται τὸ κρέας ὑπὲρ τὴν ἐβδομάδα, εἰ καὶ ἐν ὄρα θέρους καὶ μεγάλου καύσανος· μετὰ μίαν ἐβδομάδα τὸ εὐρίσκεις νεκρὸν, ὡς ἂν τὸ ἐλάμβανες ἀπὸ τοῦ κρεοπώλου κατ' ἐκείνην τὴν ὥραν. Σημειώσαι, ὅτι ἡ κόνις τῶν ἀνθρώπων φράττει τὸν ἀέρα καὶ ἐμποδίζει τὴν σήψιν, ὥστε ὅσον παχύτερον εἶνε τὸ στρώμα τῆς κόνεως (δύο ἢ τριῶν δακτύλων), τοσοῦτον ἀσφαλεστέρα καθίσταται ἡ διακτῆρησις.